

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

Katedra ekonomiky a řízení lesního hospodářství

Ekologické daně a poplatky v ČR

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Zbyněk Šmída, Ph.D.

Vypracovala: Bc. Oto Kadavý

2015

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky a řízení lesního hospodářství

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Oto Kadavý

Regionální environmentální správa

Název práce

Ekologické daně a poplatky v ČR

Název anglicky

Environmental taxes and charges in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce je popis a analýza implementace vybraných ekologických daní a poplatků v České republice. V práci bude věnována pozornost dopadu ekologických daní a poplatků na životní prostředí, dále na aspekty ekonomické a sociální.

Metodika

Zpracování odborné literatury k zadanému tématu a shromáždění potřebných podkladů, včetně vlastních zjištění, se zaměřením na zpracovávanou problematiku. Diplomová práce navazuje na bakalářskou práci Komparace daňových systémů ve vybraných zemích EU. V souvislosti s řešeným tématem bude v teoretické části věnována pozornost vymezení nástrojů politiky životního prostředí a zařazení ekologických daní, poplatků a ekologické daňové reformy mezi tyto nástroje. Dále budou popsány nejčastěji používané metody pro hodnocení dopadu vybraných daní a poplatků. Druhá část práce se bude věnovat popisu a analýze implementovaných ekologických daní a poplatků v České republice dle popsané metodiky hodnocení. Diplomová práce bude obsahovat vlastní výsledky které budou upřesňovat danou problematiku v ČR a mohou být podkladem pro další možné etapy zkoumání; závěr a diskusi.

Doporučený rozsah práce

50 – 60 stran

Klíčová slova

politika životního prostředí, ekologická daňová reforma, Česká republika, ekologické daně a poplatky, důsledek

Doporučené zdroje informací

Czech Trade. Ekologické daně, 1997 – 2013. BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Aktualizováno 27.12. 2013 [cit. 2013-12-27]. Do stupně z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ekologicke-dane-3532.html#predmet>.

HINDLS R., HRONOVA S. 2000: Analýza dat v manažerském rozhodování. Grada Publishing, Praha, 358 s. ISBN 807-169-255-7.

MEZRICKÝ V. 2005. Environmentální politika a udržitelný rozvoj. Praha: Portál, 208 s. ISBN 80-7367-003-8.

NERUDOVA D. 2011. Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie. Wolters Kluwer, Praha, 319s. ISBN 978-80-7357-695-0.

SEJÁK J. 2005. Základy udržitelné ekonomie přírodních zdrojů a životního prostředí. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 151 s. ISBN 80-7044-758-3.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Zbyněk Smída, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2015

doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 3. 2015

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan

V Praze dne 20. 04. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením Ing. Zbyňka Šmídy, Ph.D. Uvedl jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpal.

V Praze 22. 4. 2015

.....

Poděkování

Rád bych touto cestu poděkoval Ing. Zbyňku Šmídovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky a rady při vypracování této diplomové práce.

V Praze 22. 4. 2015

.....

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je pomocí literární rešerše uvést detailní popis problematiky nástrojů na ochranu životního prostředí, především ekologických daní a poplatků. V části popisu současného stavu řešené problematiky jsou vyjmenovány a popsány existující ekologické daně a poplatky v České republice. Ve výsledcích této práce by pomocí dílčích analýz měly být vyhodnoceny vybrané nástroje ochrany životního prostředí.

Tyto analýzy jsou rozděleny do tří oblastí, které budou zkoumány. Ekonomická oblast, sociální oblast a environmentální oblast. Toto rozdělení je totožné s principy trvale udržitelného rozvoje.

Jako dílčí analýzy pro hodnocení byly použity metody v oblasti ekonomické: administrativní náklady, vyčíslení daňových nedoplatků, vývoj inkasa pomocí absolutního přírůstku, vliv jednotlivých nástrojů na státní rozpočet. V oblasti sociální byly využity metody: vývoj spotřeby a výdajů domácností, korelační koeficient, dopad ekologických daní a poplatků na domácnosti. V oblasti environmentální byla použita metoda vlivu jednotlivých nástrojů na ovzduší.

Přínos této práce očekáváme jako komplexní přehled ekologických daní a poplatků v České republice. Tento přehled má za cíl zobrazit efektivitu zkoumaných nástrojů v dílčích oblastech zvolených dle pilířů trvale udržitelného rozvoje.

Klíčová slova: politika životního prostředí, ekologická daňová reforma, Česká republika, ekologické daně, důsledek

Abstract

The goal of this thesis is to introduce detailed description of the problematics of environmental protection instruments. Part of the description will be naming and identification of existing ecological taxes and fees in the Czech Republic. Through sub-analyses, the results of this thesis should serve to evaluate those selected environmental protection instruments.

These analyses are divided into three areas to be examined. Economic area, social area and environmental area. This classification is consistent with principles of sustainable development.

In the economic area the sub-analyses for calculations were: administrative costs, numeration of tax delinquencies, development of debits through absolute growth, effects of individual instruments on government budget. For the social area: growth of consumption and household expenses, correlation coefficient, impact of ecological taxes and fees on households. In the environmental area the effect of individual instruments on air quality.

The benefit of this thesis is expected to be a complex overview of ecological taxes and fees in the Czech Republic. The overview aims to show the level of efficiency of examined instruments in sub-areas selected in accordance with pillars of sustainable development.

Key words: environmental policy, ecological tax reform, Czech Republic, environmental taxes, result

Obsah

1	Úvod.....	12
2	Cíle.....	14
3	Metodika	15
4	Literární rešerše	18
4.1	Politika životního prostředí	18
4.2	Nástroje politiky životního prostředí	18
4.2.1	Administrativní nástroje.....	19
4.2.2	Ekonomické nástroje.....	20
4.3	Ekologické poplatky	24
4.4	Ekologické daně.....	25
4.4.1	Problémy spojené se zaváděním ekologických daní.....	28
4.4.2	Výhody spojené se zaváděním ekologických daní.....	28
4.4.3	Teorie dvojí dividendy	28
4.4.4	Klasifikace daní dle ekologických aspektů.....	29
4.4.5	Příklady a charakteristika ekologických daní	31
4.5	Ekologická daňová reforma	35
5	Ekologické daně a poplatky v ČR.....	41
5.1	Legislativa.....	41
5.2	Ekologické daně v ČR.....	43
5.2.1	Energetické daně.....	43
5.2.2	Silniční daň	45
5.2.3	Spotřební daň z minerálních olejů.....	46
5.2.4	Ekologická daňová reforma v ČR.....	47
5.3	Ekologické poplatky v ČR	51
5.3.1	Poplatky na ochranu ovzduší a změny klimatu.....	51
5.3.2	Poplatky za znečišťování ovzduší.....	51
5.3.3	Poplatek za užívání dálnic.....	52
5.3.4	Mýtné	53
5.3.5	Ostatní poplatky	54
6	Analýza ekologických daní a poplatků v ČR.....	55
6.1	Analýza ekonomických aspektů.....	56
6.1.1	Administrativní náklady.....	56
6.1.2	Daňové nedoplatky	59

6.1.3	Analýza vývoje inkasa	60
6.1.4	Vliv na státní rozpočet	61
6.2	Analýza sociálních aspektů	64
6.2.1	Vývoj výdajů a spotřeby energetických komodit v ČR	64
6.2.2	Korelační koeficient	65
6.2.3	Dopad na domácnosti	67
6.3	Analýza environmentálních aspektů	73
6.3.1	Vliv na ovzduší	73
6.4	Souhrnná hodnocení	76
7	Diskuze	79
8	Závěr	83
9	Zdroje	86
10	Seznam tabulek	92
11	Seznam obrázků	93
12	Přílohy	94

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

CENIA – Česká informační agentura životního prostředí

ED – ekologické daně

EDR – ekologická daňová reforma

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

ŽP – životní prostředí

1 Úvod

Téma této práce jsem si zvolil, protože v dnešní společnosti přikládám enormní význam propojení životního prostředí s národním hospodářstvím. Ekologické daně a poplatky jsou, dle mého názoru, nástrojem politiky životního prostředí, který tyto dva světy přemostuje a dokáže ve správném nastavení obě tyto oblasti posunout o kus dál. V oblasti životního prostředí je hlavní smysl jasný a to zlepšení celkového stavu přírody. V oblasti ekonomické vidím hlavní přednost v inovaci a zvyšování efektivnosti hospodářství jako celku.

V dané problematice je celá řada obecných studií, které řeší ekologické daně a poplatky, případně ekologickou daňovou reformu jako celek. Tyto studie potvrzují pozitivní výsledky při implementaci těchto nástrojů do daňové soustavy státu. Hlavní přínosy, které odborné studie zmiňují, jsou zlepšení životního prostředí, snížení emisí skleníkových plynů, snížení množství znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší, kladný dopad na HDP, podporu nových pracovních míst, zlepšení dopadu na zdraví člověka. Problematickými oblastmi, se kterými se lze v odborné literatuře na toto téma setkat, je konkurenceschopnost a možnost negativních sociálních dopadů.

Kromě obecných studií, které zkoumají ekologickou daňovou reformu v obecné rovině, existují také práce, které pomocí dílčích úloh nebo komplexních makroekonomických modelů zkoumají dopad implementace tohoto mechanismu na konkrétním hospodářství. Zpravidla tyto studie pracují s více variantami a snaží se určit, která je pro daný typ hospodářství nejvhodnější.

Oba zmíněné typy prací se zaměřují na situace, které počítají, co by se mohlo stát v budoucím období, na základě nejrůznějších odhadů.

V České republice začaly platit od roku 2008 nové ekologické daně, které byly součástí širší koncepce ekologické daňové reformy. Tyto daně měly představovat první etapu ze tří. Při nástupu této první etapy nastala současně globální hospodářská krize, která tuto zajímavou koncepci odsunula do pozadí.

Dle mého názoru je nyní potřeba se ohlédnout a zjistit jakou úlohu dnes tyto nové daně zaujímají a jestli staré nástroje na ochranu životního prostředí stále plní svou funkci.

2 Cíle

Tato diplomová práce si klade za cíl detailně popsat ekologické daně a poplatky v České republice. Následně pomocí dílčích analýz práce zkoumá dopad vybraných nástrojů na ochranu životního prostředí ve stanovených oblastech. Oblasti, u kterých je zkoumán dopad, jsou oblasti ekonomické, sociální a environmentální.

Cílem této analýzy je zhodnotit, jaké dopady mají vybrané ekologické daně a poplatky na zkoumané oblasti ve vztahu k pravidlům a principům nastavených dle ekologické daňové reformy v České republice a nástrojům na ochranu životního prostředí jako takových.

Přínos této práce očekáváme jako komplexní přehled ekologických daní a poplatků v České republice po uplynutí první etapy ekologické daňové reformy. Tento přehled má za cíl zobrazit efektivnost zkoumaných nástrojů v dílčích oblastech zvolených dle pilířů trvale udržitelného rozvoje.

3 Metodika

První částí metodického postupu při zpracování této diplomové práce bylo zpracování a prostudování odborné literatury k zadanému tématu. Literaturu, kterou bylo v této souvislosti třeba prostudovat, se týkala oblastí politiky životního prostředí, nástrojů na ochranu životního prostředí, ekologických daní a poplatků, ekologické daňové reformy, právních aspektů zkoumané oblasti a metod hodnocení daní a poplatků.

Po zpracování této literatury byla vypracována literární rešerše, která čerpala z poznatků získaných z předchozího samostatného studia. Literární rešerše je koncipována tak, aby zachytila zařazení a význam ekologických daní a poplatků v politice životního prostředí a jejími nástroji. V druhé části literární rešerše byly tyto dva nástroje detailně popsány.

Následná část této práce popisuje současný stav v oblasti ekologických daní a poplatků v České republice. Jako první vytyčuje právní základ jak v rovině Evropské unie, tak z hlediska národní legislativy, poté popisuje jednotlivé daně a poplatky implementované na území České republiky. V práci byly detailně popsány pouze poplatky, které mají vliv na znečišťování ovzduší. Tyto poplatky byly vybrány z důvodu, že daně, které jsou u nás aplikovány, zasahují pouze tuto složku životního prostředí a jsou tak vhodné ke komparaci oproti jiným poplatkům. Na konci této části práce jsou vytyčeny cíle a principy ekologické daňové reformy, do které jednotlivé daně a poplatky spadají.

Výsledná část práce analyzuje vybrané ekologické daně a poplatky. Z daní byly vyhodnocovány všechny kromě spotřební daně z minerálních olejů. Tato daň svým samotným nastavením neodpovídá principům ekologické daňové reformy, proto nebyla v tomto hodnocení zahrnuta. Z poplatků byl s ohledem na rozsah práce vybrán pouze jeden, a to poplatek za znečišťování ovzduší, ten se nejvíce přibližuje svým mechanismem fungování energetickým daním a bude nejvhodnější pro následnou komparaci.

Samotná analýza byla rozdělena do tří oblastí: ekonomické, sociální a environmentální. Tyto oblasti byly zvoleny z důvodu zachování principu trvale udržitelného rozvoje. Pro oblast ekonomickou mohl být zvolen název ekonomicko-

institucionální, protože zkoumá z velké části fungování institucí při výběru daní. Z důvodu zbytečně dlouhého názvu byl zvolen pouze název ekonomická oblast.

V oblasti ekonomické byly vybrané nástroje zkoumány dle administrativních nákladů. Pro tuto analýzu byl zvolen postup dle Pudila a kol. (2004). S ohledem na získané údaje byl zvolen rok pro výpočet tohoto ukazatele 2008.

Další analýza byla použita metoda efektivnosti výběru daní, dle podílu nedoplatků na celkovém inkasu jednotlivých daní. V této tématice byl problém se získáním údajů pro poplatek za znečišťování ovzduší, proto zde pro tento nástroj nebyla analýza provedena.

Posledními analýzami v ekonomické oblasti byly vývoj inkasa a vliv na státní rozpočet vybraných daní a poplatků. Vývoj inkasa byl zkoumán pomocí vzorce určující absolutní přírůstek a zkoumaná časová řada byla zvolena dle dostupných údajů 2007 až 2014. Pro energetické daně pochopitelně nejsou vstupní data z roku 2007 dostupná, protože ještě tato daň neexistovala a pro poplatek za znečišťování ovzduší nebyla dostupná data pro rok 2014. CENIA oproti celní správě neuvádí další údaje kromě svých závěrečných zpráv a data z roku 2014 ještě nebyla dostupná.

V analýze vlivu na státní rozpočet byl zkoumán podíl jednotlivých daní a poplatku na celkovém podílu v rámci daňové soustavy ČR a dílčí podíl na výběru pouze z ekologických daní.

Sociální oblast byla analyzována pomocí ukazatelů vývoje spotřeby a výdajů v energetice, se vzájemným porovnáním pomocí Pearsonova korelačního koeficientu, který uvádí Hendl (2009).

Dalším použitým ukazatelem byl dopad ekologických daní na domácnosti. Pro vypočítání tohoto ukazatele musely být nejprve zmapovány ceny energií. Ty byly zjištěny pomocí aritmetického průměru z cen uvedených dodavatelů na TZB (2015). U cen za elektřinu byl zvolen tarif D 25d s přepočtem průměrné ceny dle nastavených podmínek. Pro ceny u zemního plynu byl zvolen tarif pro roční odběr od 1,89 do 7,56 MWh / rok. U tuhých paliv bylo zkoumáno hnědé uhlí, kterému byla přiřazena výhřevnost 16 GJ, pro další účely práce byla také určena výhřevnost černého uhlí na 23 GJ. Po zajištění všech cen bylo vyčísleno, jakými procentem se podílí ekologické daně na výsledné ceně produktu. U poplatku a silniční daně bylo zhodnocení provedeno na teoretické úrovni.

V oblasti environmentální byly jednotlivé nástroje analyzovány z hlediska dopadu na složku ovzduší. U energetických daní byl zvolen postup vyčíslení sazby daně každé komodity na emise produkované při jeho spalování. Tento výpočet byl proveden pomocí emisního faktoru, který obsahuje předpis č. 480/2012 Sb., vyhláška o energetickém auditu a energetickém posudku. Tato metodika byla využita, aby určila správnost nastavení daného nástroje ve vztahu k ŽP.

U silniční daně a poplatku za znečištění bylo provedeno teoretické hodnocení, které mělo určit vztah daného nástroje k ŽP.

V poslední kapitole výsledné části práce bylo provedeno souhrnné hodnocení analyzovaných nástrojů, kde byla použita klasifikační stupnice od 1 do 5, kdy 5 je nejlepší hodnocení. Vybrané nástroje byly subjektivním hodnocením dle dílčích analýz bodovány. Jako kritéria bodování byla stanovena efektivnost a soulad s principy a pravidly nástrojů na ochranu životního prostředí a ekologickou daňovou reformou.

Závěrečnou částí práce je diskuze a závěr, který dosažené výsledky hodnotí a oponuje s výsledky jiných autorů.

4 Literární rešerše

4.1 Politika životního prostředí

Důvodem existence environmentální politiky je příčina, že trh samotný v oblasti ŽP selhává a je nutná účast státu, ten svými zásahy tyto problémy koriguje.

Hlavními oblastmi selhání trhu jsou: vyčerpání neobnovitelných přírodních zdrojů, nadměrné zatížení životního prostředí jako příjemce zbytkových látek a životní prostředí jako spotřební statek (Jílková, 2003).

Subjekty v systému životního prostředí a ekologické politiky uvádí Jílková (2003) následující:

- znečišťovatelé, ti kteří životní prostředí zatěžují produkcí škodlivých látek nebo emisemi,
- poškozené subjekty, jejichž prostředí je ovlivněno znečišťovateli,
- stát, který je regulátorem vztahu znečišťovatele a poškozeného.

Při řešení problematiky životního prostředí jsou uplatňovány tři hlavní přístupy a druhy nápravných mechanismů: regulace ze strany státu, ekonomická internalizace a řešení v rámci vlastnických práv. Regulace ze strany státu je přístup, který se snaží zaměřit na korekturu chování ekonomických subjektů tak, aby omezil či potlačil jejich aktivitu, již externí negativní efekt vyvolávají. Ekonomická internalizace je cenový mechanismus, který subjekty trhu finančně postihuje nebo odměňuje za jejich externí efekt. Řešením v rámci vlastnických práv se snaží danou problematiku vyřešit pomocí vytvořením vlastnických práv, na kterých se konkurující strany dohodnou (Jílková, 2003).

4.2 Nástroje politiky životního prostředí

Pro dosahování cílů politiky životního prostředí slouží nástroje politiky životního prostředí. Tento instrument slouží státu k prosazení svých cílů v oblasti životního prostředí (Wicke a Franke, 1991).

Šauer (2008) člení nástroje dle mechanismu účinnosti daného nástroje na znečišťovatele. Pomocí tohoto hlediska člení nástroje na administrativní a ekonomické.

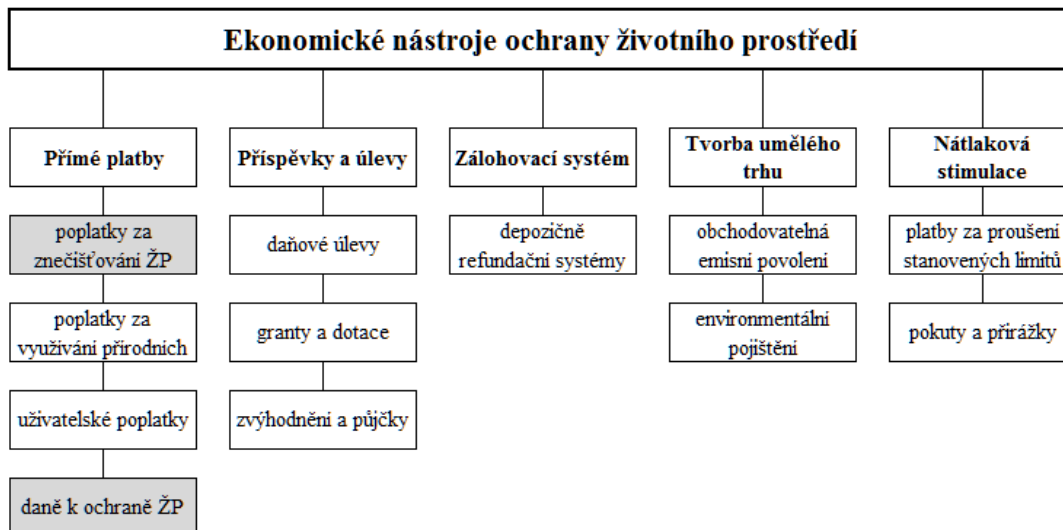
Viturka (2005) popisuje nástroje ve vztahu k ekonomice z pohledu mikroekonomické a makroekonomické sféry, které dále člení na pozitivní a negativní. Mezi nástroje s makroekonomickými souvislostmi řadí poplatky, daně, platby, úhrady, pokuty a další. Mikroekonomické nástroje se člení na účetnictví environmentálních nákladů, materiálovou a energetickou bilanci a EMS.

Jílková (2003) používá pro členění nástrojů kritérium, dle postavení jednotlivých aktérů a jejich vzájemných vztahů. Tímto způsobem člení nástroje z hlediska přístupu na donucovací a tržně orientované.

Hlavní princip donucovacího přístupu je vytvořen na nerovném postavení státu a znečišťovatele, přičemž stát prosazuje své cíle pomocí donucovacích prostředků. Mezi takovéto prostředky patří normativní neboli administrativní nástroje a mohou zde být také zařazeny pokuty (Jílková, 2003).

Principem tržně orientovaných nástrojů je snaha pomocí ekonomickým stimulům ovlivnit subjekty trhu. Pro tento přístup existuje více způsobů řešení a významně se liší podle míry zásahu státu (Jílková, 2003).

Obrázek č. 1 – Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí

Zdroj: ŠIROKÝ, Daňové teorie: s praktickou aplikací, 2008, vlastní zpracování

4.2.1 Administrativní nástroje

Pojetí administrativních neboli také normativních nástrojů je velmi široké. Může se jednat o předpisy formou absolutních zákazů, omezenou hranicí specifických činnosti formou příkazu nebo doporučení. Oblasti, kterých se příkazy a zákazy týkají, jsou:

- emise, kterými se uvádí limit pro stacionární zařízení a automobily,
- výrobní postupy, které poukazují na požadavky na výstupy a předpisy týkající se technologií,
- chování domácností a jednotlivců, vytváří zákazy a příkazy určitých činností,
- produkce, která omezuje množství výroby nebo zákaz výroby a zákaz budování nových zařízení.

Šauer (1997) dělí tento typ nástrojů do tří kategorií:

- nařízení (zákazy a příkazy),
- limity, standardy a normy,
- předepsané administrativní postupy a normy.

Výhody administrativních nástrojů jsou spojeny s větší jistotou reakce, naproti tomu ekonomický stimul je založen na dobrovolném přístupu a má rychlou působnost, dá se bez větších obtíží kontrolovat, jeho obsah je obecně srozumitelný (Jílková, 2003).

Nevýhody administrativních nástrojů jsou: po dosažení stanovených cílů nevytvářejí už žádný stimul, hrozí tlak subjektů trhu na státní správu a politiky, při rostoucím množství zákazů může mít znečišťovatel tendence se povinností vyhnout, nemají stejný ekonomický dopad a u některých subjektů může být zkreslena konkurenceschopnost, při velkém množství znečišťovatelů je obtížná kontrola (Jílková, 2003).

Další nevýhody uvádí Štěpánek (1999) jako potřebu velkého administrativního aparátu na správu těchto nástrojů, který je makroekonomicky velmi nákladný a relativně málo efektivní.

Jako příklad administrativních nástrojů lze uvést zákaz trhání květin v chráněných oblastech, dodržování ticha v některých přírodních lokalitách nebo zákaz topení hnědým uhlím ve vybraných obcích (Jílková, 2003).

4.2.2 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje jsou založeny na nepřímém ovlivňování chování subjektů, které poškozují životní prostředí. Na rozdíl od administrativních nástrojů nepůsobí na základě přímého mocenského přinucení, ale prostřednictvím ekonomické kalkulace. Mezi nezbytné předpoklady pro účinnou aplikaci

ekonomických nástrojů politiky životního prostředí patří co nejmenší jasně vymezená vlastnická práva, existence finanční motivace znečišťovatelů, možnost subjektů se nezávisle rozhodovat podle tržních podmětů a nepřímé působení státní autority (Štěpánek, 1999).

Při použití ekonomických nástrojů lze aplikovat přístupy, dle stanovení ceny a stanovení množství. Řešení pomocí stanovení ceny, koriguje hladinu ceny, pod kterou je samotný výrobek prodáván, a trhu určuje svou poptávkou, kolik ho bude spotřebováno. Řešení pomocí stanovení množství, je prodávané množství předem udáno regulátorem a trh generuje cenovou hladinu produktu (Jílková, 2003).

Mezi ekonomické nástroje chránící životní prostředí řadí Štěpánek (1999):

- poplatky za znečištění životního prostředí,
- poplatky za znečištění přírodních zdrojů,
- úlevy,
- sankční platby,
- finanční podpory,
- depozitně refundační systém,
- obchodovatelné emisní povolení,
- environmentální pojištění.

Ekonomické nástroje podle typů plateb řadí Jílková (2003):

- obchodování s emisními povolenkami,
- daně,
- zvláštní poplatky,
- správní a uživatelské poplatky,
- úhrady.

Obchodování se emisními povolenkami je zcela nový trh, kde obchodovatelnou komoditou nejsou přímo emise, ale právo určité škodliviny emitovat za jednotku času. Terminologie v této oblasti je velice rozmanitá, v anglické literatuře můžeme pozorovat termíny tradable permits, v němčině handelbare zertifikate, v češtině je používán výraz obchodovatelná povolení. Komplexní systém obchodování je upraven v národní a mezinárodní legislativě (Jílková, 2003).

Obchodovatelné povolení poprvé formuloval Dales (2002) v roce 1968, který formuloval základní prvky tohoto nástroje následovně:

- politické rozhodnutí stanoví cíl stavu ŽP v podobě přípustného množství emisí za určitý čas,
- dále se určí pravidla pro přidělení emisních práv,
- tato práva musí být obchodovatelná,
- k využití statku ŽP je oprávněn pouze držitel určitého množství práv,
- tvorba ceny je přenechána trhu,
- překročení množství zakoupených práv je trestáno pokutou,
- znečišťovatel srovnává cenu svých nákladů s mezním užitekem,
- hlavním přínosem je úspora nákladů,
- nástroj je použitelných v případech, kdy známe původce znečištění a dokážeme definovat kvantitativní cíl životního prostředí,
- podmínkou je průkazný systém monitorování emisí.

Pokuty a finanční sankce někteří autoři mezi ekonomické nástroje nezařazují protože, představují druh ekonomické sankce. Nicméně každý subjekt může zásadně ovlivňovat své chování, zda se dopustí přestupku a dostane pokutu nebo nikoliv. Záleží proto tedy na jeho individuální ekonomické kalkulaci. Pokuty platí subjekt zásadně ze svého zisku (Štěpánek, 1999).

Depozitně refundační systém stimuluje spotřebitele, aby vraceli použité výrobky, popřípadě obaly, které se po jejich použití mohou stát nebezpečným odpadem nebo mohou být efektivně recyklovány. To zabezpečuje vysokou návratnost použitých výrobků, finanční zdroje k jejich likvidaci a opakované používání daného výrobku nebo obalu (Štěpánek, 1999).

Environmentální fondy vznikly v mnoha zemích Evropy, jejich účelem je soustřeďovat a přerozdělovat zdroje veřejných rozpočtů do záměru ekologické politiky státu. Mezi hlavní zdroje těchto fondů patří poplatky. Problematika tohoto nástroje spočívá, že o přerozdělování prostředků rozhoduje malá skupina úředníků, často bez dostatečné transparentnosti. Toto může vytvářet prostor pro protekcionismus a korupci (Štěpánek, 1999).

Ekologické daně a jejich střet s daňovou politikou uvádí Jílková (2003): fiskální a alokační funkci ekologických plateb, transparentnost a jednoduchost daně, nízká administrativní náročnost výběru daně, stabilita výnosů při požadované účinnosti daně.

Daně zabývající se životním prostředím jsou podrobněji popsány v kapitole ekologické daně.

Poplatky jsou především v ekonomické teorii spojeny zpravidla na rozdíl od daní s určitým úkonem nebo službou orgánů státu (Štěpánek, 1999). V praxi se ovšem toto pojetí často nenaplnuje a existuje celá řada poplatků s charakterem daně a naopak.

Poplatky zabývající se životním prostředím jsou podrobněji popsány v kapitole ekologické daně.

Dotacemi se v ekonomice rozumí peněžitý dar ze strany státu, který je poskytnut na určitý statek, jenž je ve veřejném zájmu. Vedle přímých opatření pro snížení produkce emisí, které se zaměřovaly na podporu moderních technologií, je dnes značná část dotací směřována na alternativní zdroje energie, k jejich efektivní výrobě a spotřebě (Jílková, 2003).

Mimorozpočtové fondy jsou vynaloženými prostředky pro zlepšování stavu životního prostředí. Zdroje fondů jsou získané z různých poplatků, které mají předem alokován jejich způsob využití, a proto nejsou součástí státního rozpočtu. Z toho plyne jejich hlavní výhoda a to, že je předem známa jejich přibližná výše a nemusí se během každoročního sestavování státního rozpočtu obhajovat jejich význam (Jílková, 2003).

Dobrovolné přístupy a dohody jsou aktivitami znečišťovatelů, které jdou nad rámec aktuální legislativy. Dobrovolné dohody mohou představovat pouhou veřejnou deklaraci, kde se firmy veřejně zavazují plnění cílů v ochraně životního prostředí nad rámec stanovený zákonem. Tento přístup je častěji využíván ve Spojených státech amerických. Druhý přístup, který je využíván v Evropě, spočívá v závazném kontraktu s regulátorem, kdy se znečišťovatel dohodne s příslušným regulátorem na plnění určitých cílů i pod hrozbou určitých sankcí. Zpravidla nebývá

tento nástroj využíván zcela dobrovolně, ale spíše pod hrozbou vidiny jiných omezení (Jílková, 2003).

4.3 Ekologické poplatky

Jedná se o nástroj negativní stimulace, který umožňuje diferenciovaný finanční postih znečišťovatelů na základě principu „znečišťovatel platí“. Pomocí těchto plateb jsou internalizovány externality, které subjekt svou činností produkuje (Viturka, 2005).

Důvodem existence těchto poplatků je fakt, že producent se chová racionálně jen individuálně. Produkuje takové množství, při kterém jsou jeho soukromé marginální náklady a jeho užitek stejné. Přitom ovšem může produkovat příliš velké množství statků, které znečišťují ŽP. Tím dochází k nadprodukcí a celkově neefektivní alokaci zdrojů. K tomu abychom dosáhli efektivní alokace zdrojů, je nutné zavést opatření nutící producenta vyrábět efektivní množství výroky (Štěpánek, 1999).

Rozdíl mezi ekologickou daní a poplatkem je způsobený tím, že daně jako takové nevyžadují důkazy příčinné souvislosti mezi zdaněnou komoditou a poškozováním životního prostředí. Společným prvkem je ekonomický tlak na producenta znečištění, ale není už nezbytně nutné, aby poplatky tvořily funkci veřejného příjmu, protože tuto úlohu již plní daně (Kloz, 1993).

Základními funkcemi poplatků jsou motivační, fiskální a selektivní. Aby poplatek mohl správně plnit své funkce, je důležité při jeho aplikaci dbát na nastavení jeho parametrů. Hlavními problémy při zavádění poplatků jsou přesné stanovení ekvivalentu nákladů za škodu, stanovení výše poplatku v případě neexistence ekvivalentních nákladů, specifikace škod, která udává význam z hlediska znečišťování a určit využití poplatků kam bude směřován jejich výnos (Viturka, 2005).

Hlavními částmi každého poplatkového systému uvádí Štěpánek (1999): vymezení plátců, stanovení předmětu zpoplatnění, stanovení výše poplatku, případné zavedení přírážek k základní sazbě, určení způsobu výpočtu, stanovení úlev, odkladů nebo výjimek, zavedení náběhové křivky placení, stanovení způsobu výběru poplatků, způsob kontrol celého systému, určení využití výnosů z poplatků.

Poplatky s kterými se nejčastěji můžeme setkat, jsou poplatky za vypouštění odpadních vod, úhrady za těžbu nerostných surovin, poplatky pro ochranu ovzduší, poplatky pro ochranu půdy a poplatek za hluk.

4.4 Ekologické daně

Daně jsou jedním z finančních nástrojů, který vznikl souběžně s prvními státy a postupem času se přizpůsoboval jejich potřebám. Vývojem společnosti se následně upravovaly názory na postavení a úlohu daní. Ty se tímto vývojem staly významným nástrojem ve vztahu k fungování státu. V současné době tržního hospodářství nemají daně pouze úlohu hlavního zdroje obstarávání prostředků pro provoz státu a chodu samosprávy, ale také získaly vliv na domácnosti a podniky s cílem odstranit poruchy hospodářského růstu a zabezpečovat hospodářskou stabilitu. Daně se proto dnes zaměřují stále více na trh a jeho subjekty (Grún, 2006).

Daně jsou povinnou platbou do veřejného rozpočtu bez nároku na ekvivalentní a přímé plnění z veřejného rozpočtu. Výnosy z daní jsou příjmem do státního rozpočtu a plní funkci fiskální, alokační, redistribuční a stabilizační (Hamerníková, 1996).

Ekologické daně jsou druhem daní, které propojují svými vlastnostmi oblast životního prostředí a ekonomiky. Praktické využití daní k ochraně životního prostředí musí řešit následující problémy: konkrétní podobu a předmět ekologických daní, efekty a dopady ekologických daní a vazbu na celkový daňový systém (Jílková, 2003).

Tyto platby jsou poměrně novou formou daní, u kterých tvoří základní fyzikální jednotku látky škodlivé pro životní prostředí. Jinak formulováno, tyto daně jsou používány na takový typ výrobků, činností a služeb, jaké mají negativní dopad na životní prostředí (Golušin a Munitlak, 2011).

Pomocí ekologických daní jsme schopni korigovat nedostatky trhu v oblasti životního prostředí, kde významný problém vzniká v oblasti negativních externalit. Tento ekonomický nástroj zavádí jednoduchý princip, znečišťovatel platí. Golušin a kol., (2013) dále rozvádí tento princip na platí výrobce, nebo platí spotřebitel, kdy kladou důraz na začlenění ekologických daní do koncové ceny výrobku. To znamená, že se jedná o konečné uplatnění zásady, spotřebitel platí.

Rozeznáváme rozdíl mezi ekologickými daněmi a ekologickými kompenzacemi, kdy oba nástroje generují příjem, ale výnosy jsou alokovány odlišně. Daně jsou centralizovaným příjmem, který primárně neslouží k ochraně životního prostředí, ale jako zdroj státního rozpočtu. Tento fakt hovoří ve prospěch toho, že tento nástroj slouží jako ekonomický pilíř udržitelného rozvoje (Golušin a Munitlak, 2009).

Charakter ekologické daně je koncipován tak, aby její výše odpovídala nákladům spojeným s odstraněním negativní externality, proto tyto daně řadíme mezi tzv. nápravné daně (Svátoková, 2009). Dále popisuje smysl ekologických daní Moldan (1997), jako cíl získat dodatečné finanční prostředky a pozitivně ovlivnit environmentální chování ekonomických subjektů.

Komodity, které se stávají předmětem těchto daní, se dají rozdělit do dvou kategorií. Komodity, u kterých zavedení ekologických daní lze považovat za neoddiskutovatelnou. Takovými komoditami jsou hnědé uhlí, lignit, uhelné lupky, černé uhlí, antracit, ropa, bituminózní břidlice, ropné písky, zemní plyn, jaderná energie. Druhou kategorií jsou komodity, u kterých je také možné uvažovat o zavedení, ale již mohou být předmětem diskuze. Mezi tyto komodity řadíme štěrkopísky, fosfáty, asbest, soli, síru, rašelinu, vzdušný, dusík, vodu, půdu, hnojiva, pesticidy, dřevo a paliva biologického původu (Kloz, 1993).

Ekologické daně jsou součástí celku daňové soustavy. Jejich hlavní úlohou, jak bylo zmíněno, je nápravný charakter a zlepšování stavu životního prostředí.

Převážná část ekonomů ovšem považuje za stěžejní parametr všech daní fiskální funkci. Z tohoto přístupu plyne pro ekologické daně problém v oblastech stability výnosů, jednoduchosti daňového systému a institucionální struktura a procesy rozhodování o daňovém systému (Jílková, 2003).

Pro spotřební daně, mezi které se ekologické také řadí, platí Rameseyovo daňové pravidlo, které říká, že daň by měla být uvalena na vstupy a výstupy, u kterých je poptávka nebo nabídka nejméně elastická a to z toho důvodu, že zavedení daně se nepromítne významně do spotřeby. Proto budou výnosy z daně vysoké a stabilní. Toto pravidlo je ovšem přímo v rozporu s hlavním účelem ekologických daní, kterým je omezit a snížit spotřebu škodlivých látek (Jílková, 2003).

Charakteristika a členění daní u autorů zabývajících se daným tématem není jednotná. Při definici daní ochrany životního prostředí se vymezují dva přístupy. První přístup chápe ekologickou daň, jako platbu do státního rozpočtu, při jejímž zavedení nebo zvýšení se očekává pozitivní efekt z hlediska životního prostředí. Druhý přístup je zaměřen na předmět zdanění a rozhodujícím prvkem je způsob fungování daně a její efekt (Jílková, 2003). Pro ukázkou uvádím charakteristiku a členění ekologických daní autorů (Kubátová, 2010), (Nerudová, 2007) a (OECD, 2005).

Kubátová (2010) popisuje ekologickou daň jako:

- platbu do veřejného rozpočtu, při jejímž zavedení nebo navýšení se očekává pozitivní dopad na životní prostředí,
- platbu do veřejného rozpočtu, při jejímž zavedení nebo navýšení se projeví vliv na daňovou základnu, u které se předpokládá negativní dopad na životní prostředí. Tím je myšlena environmentálně škodlivá výroba, spotřeba apod.

OECD (2005) charakterizuje ekologickou daň, jako daň, jejíž daňový základ tvoří fyzická jednotka nebo její zástupce, který má prokazatelně negativní environmentální dopad. Daně se dle této definice člení na 3 druhy a to s ohledem na jejich environmentální dopad. Členění daní dle OECD (2005):

- daně z energií,
- daně se zaměřením na dopravu,
- daně se zaměřením na znečištění zdrojů.

Rozdílné členění uvádí Nerudová (2007), která ekologické daně člení pouze do 2 skupiny:

- daně ze znečišťování přírodních zdrojů,
- daně z energetických zdrojů.

4.4.1 Problémy spojené se zaváděním ekologických daní

Přestože jsou ekologické daně brány jako významný a efektivní nástroj politiky životního prostředí, nesou s sebou i některé potenciální problémy.

Kubátová a Vítek (1997) uvádí jako možné problémy:

- ekologické daně zkreslující chování subjektů trhu a vyvolávají rozsáhlou neefektivnost,
- snížení konkurenceschopnosti v případě nezavedení daní v okolních státech,
- pokud jsou ekologické daně účinné, minimalizují svůj daňový základ,
- mají regresivní dopad,
- vedou k růstu inflace,
- existují rychleji působící nástroje ochrany ŽP.

4.4.2 Výhody spojené se zaváděním ekologických daní

Mezi významné výhody ekologických daní je existence dvojí dividendy. To ovšem není jediná výhoda. Další výhody ekologických daní uvádí Kubátová a Vítek (1997):

- pozitivní dopad na životní prostředí,
- zavedení z důvodu harmonizace v této oblasti,
- při mezinárodní koordinaci nevzniká zhoršení národní konkurenceschopnosti,
- při poklesu příjmů z ekologických daní lze rychle výpadek nahradit zvýšením přímých daní.

4.4.3 Teorie dvojí dividendy

Významným a diskutovaným prvkem je existence dvojí dividendy v důsledku zavedení EDR.

Giménez a Rodríguez (2010) sumarizuje první dividendu jako snížení škodlivin působící na životní prostředí v důsledku zavedení ekologických daní. U této dividendy udává 3 nezpochybnitelné existence a jejich vliv je patrný. Jinak tomu je u druhé dividendy, která má čistě ekonomický charakter a její existence a dopad jsou složitěji měřitelné.

Bosquet (2000) se ve své práci věnuje evidenci jednotlivých modelů pro zjištění existence první a druhé dividendy. Pro svůj výzkum shromáždil 139 simulací z 56 rozdílných výzkumů.

V oblasti první dividendy, kde se zaměřil na simulace, týkající se emisí oxidu uhličitého, použil 67 simulací. Předpokládaný vliv zavedení ekologických daní na emise oxidu uhličitého potvrzoval teorií první dividendy a simulace vedla ke snížení emise oxidu uhličitého.

Druhou dividendu rozděluje Bosquet (2000) do několika parametrů:

- zaměstnanost,
- hospodářská aktivita,
- investice,
- ceny,
- konkurenční schopnost,
- distribuce.

První parametr zaměstnanosti indikuje u 73 % simulací pozitivní dopad na vytváření pracovních míst. Okolo 5% neindikuje žádný dopad a okolo 22% indikuje negativní vliv na tvorbu nových pracovních míst (Bosquet, 2000).

Hlavním hospodářským ukazatelem, který Bosquet (2000) hodnotil, bylo HDP.

Další problematikou dvojí dividendy se zabírali Patuelli a kol. (2005). Podklady této práce vycházely ze 186 simulací a z 61 studií. Stejně jako u předchozího autora deklarovaly jasný dopad v oblasti životního prostředí a snížení emisí oxidu uhličitého. Účinky EDR v hospodářství považují za méně jasné a jejich dopad je podstatně menší. I tak data ukazují, že dvojí dividendu lze udržet v dlouhodobém rozsahu, a to především v oblasti zaměstnanosti. Méně jasné jsou výsledky u ukazatele HDP.

4.4.4 Klasifikace daní dle ekologických aspektů

Dle této klasifikace se snažíme rozeznat daně, které mají ekologické vlastnosti nebo svou implementací ovlivňují životní prostředí. Mezi tyto daně řadíme i takové daně, které bychom tam na první pohled nečekali. Daně dle vlivu na životní

prostřední můžeme klasifikovat na pigouvské daně, nepřímé ekologické daně, účelové daně a daně s neplánovanými ekologickými dopady.

Pigouvské daně vychází z teorie externalit (Pigou, 1930). Tento druh daní je pojmenován podle anglického ekonoma A. C. Pigoua, který je popsal již roku 1930.

Jedná se o takový přístup k daním, u něhož se snažíme při určení daňového základu změřit každou jednotku škodlivé látky produkované při spotřebě nebo výrobě daného výrobku nebo služby. Tento druh daní pozitivně ovlivňuje množství produkovaných škodlivin a stimuluje zavádění moderních technologií, které škodlivou produkci omezí. Cílem těchto daní je obnovení efektivity internalizace externalit. V praxi je ovšem aplikace této daně velmi problematická z důvodu vysokých nákladů a složitého měření množství vypouštění škodlivin (Kubátová, 2010).

Další kritiku pigouvské daně uvádí Coase (2009), který poukazuje, že producent neprodukuje externality úmyslně, ale pouze se snaží dosáhnout maximálního zisku.

Do této skupiny lze také zařadit poplatky za čerpání neobnovitelných zdrojů surovin, emisní poplatky a podobné další, protože se svým charakterem od pigouvských daní nikterak neliší (Široký, 2008).

Nepřímé ekologické daně působí na cenu komodity, která má negativní environmentální dopad. Tržní efektivnost stoupá se zvyšující se vzájemnou vazbou spotřebované komodity a způsobem ekologické zátěže. Oproti pigouvským daním jsou lépe aplikovatelné, a proto jsou více využívány v praxi (Široký, 2010).

Daně s neplánovaným ekologickým vlivem jsou takové, u kterých se při jejich zavádění nepočítalo s dopadem na životní prostředí. Po jejich implementaci se ovšem environmentální dopad ve větší či menší míře objevil. Mezi tyto daně můžeme řadit většinu daní. Mezi časté příklady se uvádí daně z přidané hodnoty, protože výší její sazby se ovlivňuje spotřeba a tím produkce škodlivých látek (Široký, 2010).

Účelové daně jsou takové, které alespoň část svých výnosů alokují zpět na projekty, které mají ekologický charakter. Mezi účelové daně se mohou zařadit

všechny daně, protože je důležitá pouze alokace zdrojů, která musí směřovat k ochraně životního prostředí. V průběhu času mohou jednotlivé daně status ekologické účelové daně nabývat a pozbývat podle změn ve využití výnosů z daně daně (Široký, 2010).

4.4.5 Příklady a charakteristika ekologických daní

V této kapitole jsou obecně popsány nejvýznamnější ekologické daně, které jsou aplikovány jak na území České republiky, tak i v jiných státech, které mají součástí svého daňového systému tento nástroj ochrany životního prostředí. Popis jednotlivých daní je zaměřen na předmět zdanění, osvobození od daně a další významné parametry.

Daň ze zemního plynu a dalších plynů

Předmětem této daně je zemní plyn ve zkapalněném i plynném stavu, bioplyn, svítíplyn, methan a některé další plyny. Tato daň je součástí české daňové soustavy. Zavedení této daně vychází ze směrnice č. 2003/96 ES. Tento dokument udával členským státům EU implementovat daň na jmenované komodity do svého národního daňového systému a dále také udává minimální výši sazby pro jednotlivé plyny. Minimální výši sazby naleznete v příloze č. 1.

Využití plynu, které je předmětem daně udává Svátková (2009):

- pohon motorů,
- výroba tepla,
- další speciální účely (použití pro stacionární motory, stroje používané na stavbách a další),
- blíže nespecifikované účely (všechny ostatní účely, vyjma výše jmenovaných).

Směrnice 2003/96 ES umožňuje osvobodit plátce od platby daně. Tuto úlevu je možné provést třemi způsoby: přímo, prostřednictvím rozlišení sazby, vrácením celé částky nebo její části.

Důvody osvobození od daně uvádí Svátková (2009), jako potřebu zmírnit dopady zavedení této daně na vybrané subjekty nebo jejich části. Hlavními důvody osvobození od daně můžeme uvést:

- nezvyšování cen tepla pro domácnosti,
- vyloučení dvojího zdanění plynu,
- srovnatelné daňové zacházení pro pohonné hmoty určené k vodní dopravě,
- nezatěžovat daní plyn, který neslouží k pohonu motoru nebo výrobě tepla a další.

Daň z elektřiny

Předmětem této daně je elektřina. Tato daň byla také zavedena v České republice na základě směrnice 2003/96 ES a bude dále popsána v kapitole 5.2.1. Od daně může být osvobozena spotřeba elektrické energie nebo samotná její výroba.

Hlavní důvody osvobození od daně uvádí Svátková (2009):

- podpora výroby elektřiny šetrné k životnímu prostředí,
- vyloučit dvojí zdanění ekologickými daněmi nebo spotřebními,
- výroba elektřiny s vyloučením dodání dalším osobám,
- nezvyšovat cenu jízdného v hromadné dopravě,
- respektovat objektivně vzniklé ztráty elektřiny,
- nezatěžovat daní samotnou výrobu elektřiny,
- nezatěžovat daní energeticky náročnou výrobu.

Minimální sazby této daně jsou součástí přílohy č. 1.

Daň z pevných paliv

Předmětem této daně je černé uhlí, brikety, koks a další uhlovodíková paliva. Tato daň byla také zavedena v České republice na základě směrnice 2003/96 ES a bude dále popsána v kapitole 5.2.1. Od daně může být osvobozena spotřeba paliv nebo samotná její výroba.

U daně z pevných paliv můžeme pozorovat podobné příčiny osvobození, jako u daně ze zemního plynu. Svátková (2009) uvádí možnosti osvobození z důvodů:

- nezvyšování cen tepla pro domácnosti,
- vyloučení dvojího zdanění paliv ekologickými daněmi,
- nezatěžovat daní paliva, která jsou určena k jinému účelu, než je pohon motoru nebo výroba tepla,
- vytvořit pro všechny pohonné hmoty určené pro vodní dopravu srovnatelné daňové podmínky,
- respektovat objektivně vzniklé úbytky při nakládání s odpady,
- nezatěžovat daní energeticky náročnou výrobu,

Minimální sazby této daně jsou součástí přílohy č. 1.

Obalová daň

Příčinou zavedení této daně je stále se zvedající množství odpadního materiálu. Významný podíl na produkci odpadů mají právě obalové materiály. Na základě tohoto negativního trendu implementovaly některé země EU do svého daňového systému obalovou daň.

Jak vychází z názvu této daně, předmětem zdanění jsou právě obaly. Mezi státy, které tuto daň zavedly, řadíme například skandinávské země. Podoba této daně se v jednotlivých státech liší a podle nastavených cílů přirozeně dosahují i různých výsledků. Například v Dánsku, se zaměřili na komplexní spektrum obalů a základ pro výpočet daně určuje druh obalu a jeho váha. Oproti tomu ve Finsku se hlavním předmětem daně stal PET a díky tomuto specifickému cíli dosahují nejlepších výsledků ve zpětném odběru tohoto druhu odpadu (Němcová a Kotecký, 2008).

Hlavním cílem této daně je stimulovat jednotlivé subjekty trhu tak, aby se omezila produkce nadbytečných odpadů. Zvýšil se zpětný odběr recyklovatelných obalových materiálů, které mohou být znovu využity a celkově tak přispět k zlepšení vztahu odpadů a životního prostředí (Němcová a Kotecký, 2008).

Daň z motorových vozidel

Zavedení této daně se odráží v neustále se zvyšujícím množství osobních a nákladních automobilů. Tento trend přispívá k zvyšování množství vypouštěných emisí z tohoto druhu přepravy.

V praxi pozorujeme dva přístupy k této dani. Oběhová daň, u které se jedná o každoroční platbu majitele vozidla za jeho využívání. Druhým přístupem je daň registrační, kde majitel vozidla platí jednorázový poplatek při koupi vozu. Tento typ daně může mít negativní dopad na obnovení vozového parku, protože zvyšuje nákupní cenu nového vozu (Němcová a Kotecký, 2008).

Cílem této daně je snížení emisí CO₂, zlepšení místního znečištění ve městech, motivovat spotřebitele ke koupi vozidel s nižší produkcí emisí, omlazení vozového parku, nebo k využití jiného způsobu dopravy, šetrnějšího k životnímu prostředí (Němcová a Kotecký, 2008).

Pesticidová daň

Problém, který v životním prostředí vzniká z důvodu používání pesticidů v zemědělství, je dán tím, že pesticidy jsou ze své podstaty toxické látky a mají za následek úbytek hmyzu a ptáků v krajině (Němcová a Kotecký, 2008).

Daň z pesticidů mají nejlépe propracovanou skandinávské země, které ale používají různá řešení aplikace této daně. Němcová a Kotecký (2008) uvádí přístup v jednotlivých severských státech následující:

- Švédsko daní, dle množství použitých pesticidů,
- Dánsko aplikuje daň ad valorem a to dvěma rozdílnými sazbami první pro insekticidy a druhou pro herbicidy a fungicidy,
- Norsko používá odstupňovaný daňový systém diferencovaný do devíti pásem, který vychází ze standardní dávky na hektar pro daný produkt. Daň tedy nebere.

Cílem této daně je snížení množství spotřeby pesticidů, tak aby bylo optimalizováno jejich využití, motivace využití méně nebezpečných variant, včetně rozvoje ekologického zemědělství (Němcová a Kotecký, 2008).

Daň z těžby stavebních surovin

Problém, který by měla řešit tato daň je způsoben slabým využíváním a recyklací druhotných surovin stavebního a demoličního materiálu. V nejvyspělejších státech jakými je například Nizozemsko nebo Dánsko dosahuje využití druhotných surovin až 94% (Němcová a Kotecký, 2008). Oproti tomu v České republice dosahujeme hodnot pohybujících se pouze v rozmezí 61-67% (Škopán, 2007).

Předmětem daně jsou stavební materiály, jako stavební kámen, vápno, šterkopísek a další. Cílem této daně je motivovat k většímu využívání a recyklaci druhotných surovin, které by mělo vést k efektivnějšímu využívání našich nerostných zásob (Němcová a Kotecký, 2008).

Britská studie kalkulující cenovou elasticitu stavebních surovin při zavedení plné sazby této daně, vedla ke snížení spotřeby stavebního kamene o 15% (Němcová a Kotecký, 2008).

4.5 Ekologická daňová reforma

Základním principem ekologické daňové reformy je zpoplatnit faktory hospodářství, které rozhodujícím způsobem negativně ovlivňují životní prostředí. Mezi tyto faktory řadíme fosilní paliva, jadernou energii, emise, odpady a některé další problematické suroviny, které jsou pro každý stát specifické. Principem výše zmíněné sazby daně je postupné navyšování a to po dobu 30 – 40 let o 5 až 7 % za rok a při tomto procesu paralelního snižování ostatních daní tak, aby byla zachována celková výnosová neutralita. Daňové zatížení bude pomocí tohoto mechanismu, pouze redistribuováno tak, aby vyvolalo trvalý tlak na investice do nových technologií. Cílem EDR je zlepšit stav životního prostředí pomocí změny struktury daňového systému (Kloz, 1993).

Němcová a Kotecký (2008) poukazuje především na nesmyslnost dnešního daňového systému, kdy většina daní postihuje majetek, zisk, naše pracovní úsilí a prostřednictvím DPH jeho výsledek. Naopak řady negativ, především spotřeba přírodních zdrojů, znečištění, se daňová soustava dotýká nedostatečně. Principem této reformy by měl být přesun daňové zátěže z věcí, které společnost chce podporovat, na věci, které se snaží omezit.

Velmi důležitými prvky při zavádění EDR jsou výše sazby jednotlivých ekologických daní a pružnost ceny komodit a produktů, na které je daň uvalena.

Výše sazby je důležitá z toho důvodu, že okamžité zavedení cílové sazby daně by vedlo k zlikvidování celé řady výrobních odvětví a způsobilo by velký pohyb nákladů prakticky ve všech oblastech společnosti. To by následně vedlo k obrovským sociálním dopadům. Z tohoto důvodu je potřeba zvyšování sazeb zařadit do několika etap, tak aby na tyto změny mohl trh pružně reagovat (Kloz, 1993).

Pružnost ceny uvádí, jak se sníží spotřeba určitého produktu při zvýšení jeho tržní ceny. Je prokázáno, že dlouhodobá pružnost je podstatně vyšší, než krátkodobá, což je dalším důvodem k předpokladu vysoké efektivity ekologické daňové reformy. Tento fakt je dán tím, že spotřebitelé i výrobci reagují na růst cen v několika fázích (Kloz, 1993).

Fáze, kterými reagují spotřebitelé a producenti na pružnost ceny uvádí Kloz (1993):

- spotřebitel věnuje větší pozornost přímým úsporám energie,
- při nákupu spotřebičů nabývá na významu kritérium energetické účinnosti,
- výrobci spotřebičů vyvíjejí typy s co nejvyšší účinností,
- stát i výrobci investují do technologií,
- požadavky na energii se snižují v důsledku změny v infrastruktuře a struktuře bydlení.

Obecně se ekologická daňová reforma dotýká celé řady makroekonomických veličin, mezi které patří HDP, investice, vládní výdaje, zahraniční obchod a zaměstnanost. HDP by mělo být ovlivněno kladně z důvodu výši zaměstnanosti a snížení ceny práce, které povede k větší kupní síle. Velká podpora se dá očekávat v oblasti investic, kde by firmy výrazně zasažené EDR mohly investovat do technologií šetrnějších k životnímu prostředí. U vládních výdajů se dá očekávat zvýšení v důsledku nerovnováhy příjmů a výdajů, naopak z důvodu větší zaměstnanosti se dají očekávat nižší výdaje do sociální oblasti. Zahraniční obchod je především zasažen poklesem vývozu z důvodu zvýšení cen výrobků. U cenové hladiny se očekává minimální dopad, protože samotné zavedení EDR povede sice k zvýšení ceny u energií, ale u domácností obecně dojde k substitučnímu efektu a tak by měl být dopad zanedbatelný. Zaměstnanost je oblast, která by měla být ovlivněna veskrz pozitivně z důvodu snížení nákladů práce (Beneš, 2006).

Vliv reformy na makroekonomické prostředí bude mnohostranný a celkově malý. Současně lze ale říci, že jednotlivé skupiny domácností a výrobců mohou být zasaženy různě a některé dokonce postižené negativně, protože růst, cena a snížení pojistného nedopadne na všechny skupiny stejně (Beneš, 2006).

Ekologická daňová reforma má také oblasti, které jsou svým charakterem diskutabilní a mají své odpůrce. Tyto argumenty ovšem ve valné většině vyvrací úspěšně aplikované reformy ve státech Evropské unie, které byly provedeny převážně ve dvou vlnách 1990 – 1993 a 1998 – 2001 (Němcová a Kotecký, 2008).

Kloz (1993) člení odpůrce do následujících osmi skupin:

Námitky z hlediska fiskální politiky jsou problémem, který poukazuje na skutečnost, že pokud jsou ekologické daně skutečně efektivní, postupem času klesá jejich daňový základ, a proto nebudou moci plnit svou fiskální funkci. Tomuto lze předcházet manipulací sazby ekologických a ostatních daní.

Námitky z hlediska sociální únosnosti poukazují na fakt, že daně z paliv a energií v průměru více zatěžují méně majetné vrstvy. Při pětiprocentním ročním nárůstu ekologických daní tvoří průměrný nárůst nákladů na energie přibližně 0,1%, což je nízká hodnota.

Námitka z hlediska ekologické politiky. Tento postoj poukazuje na fakt, že příjmy z ekologických daní nejsou vázány na investice do ochrany životního prostředí. Daně jsou ovšem příjmem do státního rozpočtu, proto je není možné předem alokovat k předem určeným výdajům. Ekologická daňová reforma tyto skutečnosti ovšem neřeší, ani nemá podobné ambice a použití podobného argumentu spíše vyplývá z nepochopení účelu reformy.

Námitky z hlediska ekonomické politiky. Ekologické daně zvyšují ceny základních výrobních faktorů a tím snižují konkurenceschopnost ekonomiky. Dále vyvolávají inflační tlak a brání investicím, kterým by za normálních okolností nic nebránilo.

Bude-li dodržena zásada výnosové neutrality daňové soustavy, bude sice některé odvětví ekologickou daňovou reformou postiženo, ale jiná odvětví budou naopak zvýhodněna. Totéž se týká obav z hlediska inflace. Pokud budou dodrženy zásady daňové neutrality, bude mít EDR antiinflační vliv. Celkově je však nutno považovat EDR z hlediska ekonomické politiky jako zásadní, a je třeba jí věnovat pozornost a při jejím zavádění je nezbytná maximální obezřetnost.

Námitka z hlediska politiky. EDR musí zatracovat každý politik, který má zájem na svém zvolení v příštích volbách. Tento postoj zakládá na argumentu odmítání zvyšování daňové zátěže obyvatel. Proto je důležitý, před schvalováním a zaváděním EDR, široký politický konsenzus a vysoká informovanost veřejnosti, která podtrhne princip daňové neutrality.

Námitky z hlediska efektivity poukazují na skutečnost, že administrativní nástroje ochrany životního prostředí jsou efektivnější. To opravdu v některých případech může být pravda. Například u zákazu používání karcinogenních pesticidů. Všeobecně je však prokázáno, že pomocí ekonomických nástrojů lze dosáhnout srovnatelných výsledků za zhruba dvakrát nižší náklady. Navíc administrativními náklady lze jen těžko docílit efektivnějšího využívání přírodních zdrojů.

Námitky z hlediska mezinárodní koordinace. Téměř každé opatření na ochranu životního prostředí je zátěží pro ekonomiku a snižuje konkurenceschopnost. Z toho důvodu nelze ekologické daně sladit.

Tento postoj je chybný, což prokazuje Evropská unie, která na harmonizaci těchto daní již vydala svou směrnici. Problém přinese pouze pokles konkurenceschopnosti vysoce energeticky náročných odvětví, proti odvětvím s nízkou energetickou náročností. Tento impuls by ovšem měl podpořit vývoj a inovace a tím v dlouhodobém měřítku konkurenceschopnost naopak podpořit.

Námitka ze setrvačnosti. Pro administrativní aparát je každý zásah do již fungujícího systému nepříjemný a je tedy pro ně spjatý s nepředstavitelným chaosem a porušováním základů společenského systému.

Podobných námitek je velké množství, ovšem postrádají reálný základ. Jejich motivem je pouhá setrvačnost současného stavu a obava existence do budoucna. Jedinou cestou, jak podobné námitky zdolat, je poukázání nutnosti zlepšit stav ŽP a nezbytnost realizace EDR.

Němcová a Kotecký (2008) vyvrací námitky odpůrců ekologické daňové reformy argumenty v následujících oblastech:

Daň, která nezvyšuje daňovou kvótu, čímž poukazuje na princip daňové neutrality a nezvýšení celkové daňové zátěže obyvatelstva.

Reforma nesnižující konkurenceschopnost, kde autoři zmiňují empirické výzkumy ze zemí OECD, které dokládají, že EDR nezvyšuje nezaměstnanost, přesto že v některých segmentech opravdu má negativní dopad na zaměstnanost, a naopak v některých segmentech má pozitivní dopad a ten by dokonce měl převažovat.

Postupný náběh a předvídatelnost reformy, která vymezuje postupné navýšení sazeb, tak aby se subjekty trhu na toto dokázaly připravit.

Ekologický přínos, který motivuje k investicím v oblasti nových technologií a vede k snížení znečištění a umožňuje volbu nových řešení.

Státní rozpočet a žádná velká změna, zmiňuje význam uvalit daň na takové komodity, které mají malou cenovou elasticitu. Zavedení daně poté nebude mít významný vliv na její spotřebu.

Ekonomický přínos, který vede producenty k použití šetrnějších technologií, které vedou k úsporám energie a zároveň nižším nákladům při výrobě.

Sociální přínos a nová pracovní místa, vyzdvihuje princip daňové neutrality na základě snížení sociálního pojištění, které vede k snížení ceny práce a následnému zlepšení v oblasti zaměstnanosti.

Ochrana před sociálními dopady. V této oblasti je kladen důraz především na sociálně slabé rodiny, kde se pomocí nejrůznějších nástrojů, jako jsou úlevy, nebo podpory, může zajistit nulový finanční dopad této skupiny obyvatel.

Důležité je ovšem zmínit, že autoři uvádí také případy, kdy se zavedení těchto daní ve vybraných případech nevyplatí. Jedná se především o segmenty, které mají

malý počet znečišťovatelů nebo projektů. V takových případech by zavedení ekologických daní nebylo efektivní a nemá smysl. Jako příklad je možné uvést zavedení v českých podmínkách daň na dobývání zlata, které není v České republice nijak významné.

Jako další možné hrozby EDR uvádí Beneš (2006):

- nedodržení daňové neutrality pod tlakem dalších reforem a potřebě navýšení státního rozpočtu,
- nárůst nákladů v oblasti výběru daní veřejnou správou,
- problém ve vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblastech moderních technologií,
- citelné dopady pro vybrané subjekty trhu, díky kterým může být ohrožena jejich existence,
- neočekávaný vývoj cen komodit na světových trzích, který může mařit cenovou stimulaci šetrnějších zdrojů energie.

Shrnutí základních principů ekologické daňové reformy popisuje Kloz (1993) do několika bodů:

- ekologické daně by měly být řešeny v rámci daní k ochraně životního prostředí,
- meziroční průměrný nárůst v prvních 30 let by měl být okolo 7 %,
- konečná výše ekologických daní by měla být kolem 9 % HDP,
- ekologická daňová reforma by měla probíhat ve 3 fázích, nutností EDR je každoroční valorizace sazeb,
- výnosovou neutralitu by mělo zajišťovat snížení zdanění práce,
- daň z příjmů fyzických osob by měla být snižována pomocí zvyšování nezdánitelného základu daně,
- snížení výnosu sociálního a zdravotního pojištění, bude nutné vyrovnat ze státního rozpočtu,
- součástí reformy musí být také odstraněny veškeré dotace týkající se dotčených komodit,
- obezřetnost v oblasti ekologického dumpingu, některé nejvíce zasažené odvětví by mohly být různými formami podporovány,

- zavedení a formy ekologické daňové reformy je potřeba vyhlásit dostatečně dopředu, aby se na ní trh dokázal připravit, nezbytný je konsenzus politických stran napříč spektrem nad podobou této reformy.

Některé nástroje a politiky životního prostředí umožňují alternativy k EDR. Jako tradiční nástroj známe například obchodování s emisními povolenkami. Mezi nové alternativy řadíme výrobu energie z obnovitelných zdrojů, modernizace v oblasti jaderné energie, technologie zachycování CO₂, technologicky čisté spalování uhlí, inteligentní energetické sítě a energeticky úsporné budovy (Beneš, 2006).

5 Ekologické daně a poplatky v ČR

Česká republika se řadí mezi státy, které již některé ekologické daně zavedly. V porovnání s vyspělými státy Evropy, které si často dáváme za vzor, je množství a výše těchto daní nízká, zdaleka se netýká tolika oblastí a komodit.

Obecně se tato problematika v Evropě sjednocuje a to z důvodu, že v rámci daňových harmonizačních procesů v Evropské unii jsou členské státy povinni, vybrané daně implementovat do svých daňových soustav.

5.1 Legislativa

Legislativa EU

Velkým impulsem pro posun v oblasti ekologických daní byl vstup do Evropské unie a tím přistoupení na harmonizaci nejrůznějších oblastí národního hospodářství. Jednou z oblastí harmonizace je právě oblast ekologických daní. Tuto oblast zasahuje směrnice 2003/96/ES, ta byla přijata 27. října 2003. Další významnou směrnicí je 2004/74/ES, která pozměňuje v některých částech směrnicí 2003/96/ES. Tyto směrnice se zaměřují na zdanění energických výrobků a elektřiny. Ruší tím směrnice 92/81/EHS a 92/82/EHS. Směrnice z roku 2003 stanovuje minimální sazby pro vybraná paliva a elektřinu pro celou EU s účinností od 1.1 2004. Směrnice z roku 2004 reviduje určité oblasti předchozí směrnice především pro nově přichozí státy a Kypr. Česká republika se zavázala vstupem do EU implementovat tyto směrnice od 1.1 2008.

Cílem zavedení ekologické směrnice je zlepšení stavu životního prostředí a zajištění stejných podmínek v oblasti konkurenceschopnosti. Tím je směřováno především k tomu, aby firmy sídlící v zemích s nižší mírou zdanění nezískávaly konkurenční výhodu a náskok v hospodářské soutěži.

Ve směrnici 2003/96/ES je poukázáno na chybějící předpis v EHS, týkající se regulace zdanění energetických produktů. Tento stav by mohl negativně ovlivnit fungování vnitřního trhu společenství. Vydáním této směrnice, která se zaměřuje na předmět zdanění, základ daně, minimální sazby a osvobození od daně, by měla potenciálním problémům fungování společného trhu předcházet.

Předmětem daně udává směrnice benzín, elektřinu, naftu, petrolej, těžký topný olej, uhlí, koks, zemní plyn LPG a některé další produkty, určené k použití nebo k prodeji.

Základ daně je stanoven pro jednotlivé produkty rozdílně, především podle toho, v jakých veličinách se spotřeba daného produktu dá nejlépe měřit.

- Benzín, petrolej, TTO a LPG (1 000 litrů),
- zemní plyn, uhlí a koks (GJ spáleného tepla),
- elektřina (MWh).

Státy nemusí nutně využívat pro základ daně tyto jednotky, ale po přepočtu nesmí být odvod daně nižší než podle těchto jednotek.

Sazby daně udávají minimální výši, kterou musí členské státy zavést. Jsou diferencovány pro jednotlivé typy produktů a jejich využití. Minimální sazby jsou zobrazeny v příloze č. 1. Z tabulky je patrný princip rozdílného přístupu ve zdanění produktů využitých pro obchodní a neobchodní účely.

Směrnice dále udává možné osvobození od daně v případech, kdy je energie použita k:

- výrobě elektřiny,
- energetický produkt využíván jako:
- palivo pro jiný druh létání než je rekreační,
- plavbu po vodách vyjma rekreačních plaveb,

- zemní plyn nebo LPG používané jako pohonná hmota,
- elektřinu, zemní plyn a uhlí, používané domácnostmi,
- pro kombinovanou výrobu tepla a elektrické energie,
- pro přepravu osob městskou hromadnou dopravou,
- ekologicky šetrná elektřina, například: sluneční, větrná nebo vodní,
- energie použitá při zemědělství, zahradničení a chovu ryb.

Legislativa ekologických daní v ČR

Legislativní rámec pro ekologické daně v ČR udávají zákony č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční a zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Energetické daně měly být původně vytvořeny jako samostatný zákon, tehdejší politická garnitura ovšem rozhodla, že bude součástí zákona č. 261/2007 sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Ekologické daně jsou řešené v druhé části zákona a jedná se o úpravu, která vychází ze zmiňované směrnice 2003/96/ES.

Zákon o dani silniční vychází čistě z české legislativy a není součástí žádné směrnice Evropské unie. Ekologické daně zaměřené na silniční dopravu jsou běžné, ale často se liší jejich forma.

5.2 Ekologické daně v ČR

V České republice není z hlediska struktury inkasa ekologických daní příliš velký daňový mix. Dominantní postavení zastávají energetické daně s 93 %. Silniční daň je jediná daň se zaměřením na dopravu a podílí se téměř 6 %. Zbylé jedno procento zaujímají daně a poplatky se zaměřením na znečištění životního prostředí (Eurostat, 2015).

5.2.1 Energetické daně

Předmětem daně jsou pevná paliva, zemní plyn a elektrická energie. Vybrané komodity jsou uvedeny v příloze č. 2, dle nomenklaturního čísla. Z výčtu je patrné, že předmět daně v české legislativě je v menším rozsahu, než u evropské směrnice. Protože některé předměty daně již byly součástí jiného zákona, byly v rámci EDR v těchto zákonech ponechány.

Základ daně je u všech tří skupin produktů specifický. Česká legislativa upravuje jednotky pro výpočet daně následovně:

- zemní plyn (MWh spáleného tepla),
- elektřina (MWh),
- černé a hnědé uhlí a koks (GJ spáleného tepla).

Nelze-li vyjádřit spalné teplo plynu v MWh, stanoví se spalné teplo ve výši 15 MWh na tunu plynu. U pevných paliv je tato hodnota nastavena na 33 GJ na tunu pevných paliv.

Aktuální sazbu daně pro jednotlivé energetické komodity jsou uvedeny v příloze č. 1. U daně ze zemního plynu se počítá se stupňovitým nárůstem sazby z aktuálních 68,4 Kč/MWh na 136,8 Kč/MWh od roku 2018 a konečnému 264,8 Kč/MWh.

Sazby za zemní plyn ve využití pro pohon motorů od roku 2012 výrazně převyšují minimální sazbu danou evropskou směrnicí. Oproti tomu sazby za pevná paliva a elektřinu odpovídají minimální sazbě. Protože jsou dané sazby v zákoně uvedeny v korunách, je nutné kontrolovat vývoj kurzu české koruny a Eura z důvodu, aby byly naplněny podmínky minimální sazby. V případě výraznějšího posílení české koruny, by mohlo dojít k nesplnění této podmínky.

Osvobození od daně dle zákona 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, se nejvíce liší od evropské úpravy. Osvobození jsou pevná paliva a zemní plyn, které jsou určeny:

- k výrobě elektřiny,
- pro kombinovanou výrobu tepla a elektřiny dodávaného do domácností,
- plavba po vodních tocích ČR určené k nerekreační plavbě,
- jiný účel, než je pohon motorů a výroba tepla,
- elektrolytické nebo metalurgické procesy a mineralogické postupy,
- výroba tepla v domácnostech nebo domovních kotelnách.

V případě elektrické energie jsou osvobozeny:

- elektricky šetrná výroba (sluneční, větrná, vodní, biomasy, geotermální energie, z emisí ethanu či palivových článků),
- elektřina vyrobená a spotřebovaná v dopravních prostředcích,
- vyrobena ze zdaněných produktů,
- k přepravě osob a zboží (metro, tramvaj, trolejbus),
- elektrolytické nebo metalurgické procesy a mineralogické postupy.

Plátce daně může být fyzická nebo právnická osoba, která je dodavatelem, který dodává předmět daně konečnému spotřebiteli. Plátce daně podá návrh na registraci k dani u celního úřadu nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit.

Přehled výběru daní z energetických daní dle jednotlivých komodit je uveden v tabulce č. 1. Z tabulky je patrné, že nejvyšší výběr daně byl v roce 2010, kde hodnota přesáhla 3,2 miliardy korun. Od té doby můžeme pozorovat klesající trend ve výběru energetických daní.

Tabulka č. 1 – Výběr energetických daní v tis. Kč za období 2008 – 2014

Výběr energetických daní v tis. Kč v letech 2008 - 2014							
Komodita / Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
z elektřiny	1 019 183	1 386 934	1 417 824	1 386 823	1 346 930	1 306 792	1 256 403
z pevných paliv	431 598	508 457	494 498	477 111	454 098	462 692	403 289
ze zemního plynu	1 002 880	1 284 993	1 338 738	1 322 607	1 257 565	1 268 743	1 137 835
Celkem	2 453 661	3 180 384	3 251 060	3 186 541	3 058 592	3 038 227	2 797 527

Zdroj: Celní správa, Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny, 2015, vlastní zpracování

5.2.2 Silniční daň

Předmětem daně jsou silniční motorová vozidla a jejich připojená vozidla registrovaná nebo provozovaná v ČR, které jsou používána právnickou osobou nebo fyzickou osobou v případě, že souvisí s činností, ze které plyne příjem. Dále jsou předmětem daně všechna vozidla nad 3,5 tuny určená výlučně k přepravě nákladů a registrovaná v ČR.

Poplatníkem daně je ten, kdo je jako provozovatel vozidla zapsán v technickém průkazu vozidla nebo jím může být zaměstnavatel, pokud vyplácí cestovní náhrady svému zaměstnanci za použití osobního automobilu.

Od daně jsou osvobozena vozidla s méně než čtyřmi koly zapsaná v kategorii L. Vozidla diplomatických sborů jiných států, pokud je zaručena vzájemnost. Vozidla zajišťující hromadnou dopravu, provozované ozbrojenými silami, provozované správcem komunikací k zajištění jejich funkčnosti, vozidla požární ochrany a vozidla tvořící mobilizační rezervu.

Základ daně je tvořen z objemu motoru v cm³ u osobních automobilů. Dále dle nejvyšší povolené hmotnosti vozidla a hmotnosti na nápravu a počet náprav. Přehled sazeb ze základu daně dle objemu motoru, váhy a počtu náprav je uvedeno v příloze č. 3.

Tabulka č. 2 – Výběr silniční daně v tis. Kč za období 2008 – 2014.

Výběr silniční daně v tis. Kč v letech 2008 - 2014							
Daň / Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Silniční daň	6 001 579	4 795 163	5 099 657	5 187 429	5 206 324	5 273 090	5 538 624

Zdroj: Finanční správa, Výroční zprávy 2008 - 2013, 2014, vlastní zpracování

Tabulka č. 2 zobrazuje výběr silniční daně v letech 2008 až 2014. Nejvyšší inkaso této daně bylo v roce 2008, po kterém se inkaso také silně propadlo a od té doby je sice inkaso této daně stabilně vzrůstající, ale stále nedosáhlo hodnot z roku 2008.

5.2.3 Spotřební daň z minerálních olejů

Spotřební daně v České republice upravuje zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních. Předmětem daně jsou minerální oleje, mezi které patří například benzín, nafta, těžké topné oleje, odpadní oleje, zkapalněné ropné plyny a další. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších fiskálních daní. Jejich roční inkaso se pohybuje mezi 75 až 80 mld. Kč za rok.

Protože předmětem této daně jsou fosilní paliva, při jejichž spalování dochází k negativním dopadům na životní prostředí, je tato daň řazena mezi ekologické daně. Protože, ale svým charakterem a nastavením v daňové soustavě nemá ambice, aby

úlohu ekologické daně zastávala, dle principů ekologické daňové reformy, není blíže analyzována a popisována v rámci této diplomové práce.

5.2.4 Ekologická daňová reforma v ČR

Ekologická daňová reforma je navržena jako klíčový dokument přispívající k dosažení cílů několika dalších významných strategických dokumentů. Mezi tyto dokumenty je možné zařadit například: Státní energetické koncepce, v národním programu na zmírnění dopadů změny klimatu v ČR, ve státní politice životního prostředí, v národním Lisabonském programu 2005 – 2008, ve strategii udržitelného rozvoje a ve strategii hospodářského růstu (MŽP, 2013).

Reforma je navržena tak, aby motivovala k modernizaci ekonomiky a investicím do efektivních technologií, ke zvyšování zaměstnanosti a ke snižování znečištění ŽP (MŽP, 2013).

Možné negativní dopady této reformy mohou být způsobeny zvýšenými výdaji na elektřinu, která je v České republice vztažená na paritu kupní síly. Z tohoto důvodu je nutné analyzovat možné sociální dopady reformy (MŽP, 2013).

První snaha o zavedení ekologické daňové reformy v ČR byla již roku 1997. Aktuálně se EDR nachází v první části etapy ze tří. Proces, který vedl k přijetí první etapy, lze charakterizovat do 5 období.

1997 – 1999 legislativní plán vlády ČR hovoří o záměru zákona o ekologických daních, ovšem úkol byl reformulován na úkon předložení. Návrh dané koncepce byl navíc změněn z legislativního úkolu na nelegislativní (Zimmermanová a Korba, 2008).

2000 – 2001 první návrh předložení EDR vládě ČR zcela ztroskotal. Důvodem bylo odmítnutí materiálu ze strany klíčových resortů ve vnějším připomínkovém řízení. Hlavním důvodem bylo, že nebylo zcela jasně rozhodnuto o kompenzaci pro nízko-příjmové skupiny obyvatel (Zimmermanová a Korba, 2008).

2002 – 2004 v daném období se ČR bezodkladně zavázala zahájit práce na EDR. V plánu bylo předložit návrh v roce 2004. Z důvodu neúspěšných průtahů a odkladů byl termín prodloužen až na rok 2006 (Zimmermanová a Korba, 2008).

2004 – 2006 v tomto období byl na MŽP dokončen materiál koncepce EDR a postoupen k připomínkovému řízení mezi MŽP a MF. Následovala poměrně složitá jednání, protože některé návrhy byly pro MF neakceptovatelné. Jednalo se o zavedení daně z motorových vozidel a rozdělení sazby daně na elektřinu, dle jejího původu. Toto bylo z pohledu MF a správy daní problematické. Výsledkem byl kompromisní návrh, jehož předkladatelem nakonec bylo pouze MŽP (Zimmermanová a Korba, 2008).

2007 byl materiál - Principy a harmonogram EDR projednán vládou a uloženy úkoly pro návrh dalších etap. Od 1.1 2008 platí první část EDR (Zimmermanová a Korba, 2008).

Principy zavedení EDR v České republice

Principy EDR v ČR, které byly před zavedením I. etapy vytyčeny popisuje (MŽP, 2013) následovně:

- EDR je plánována ve 3 etapách do roku 2017, aby subjekty na trhu měly možnost se změnám přizpůsobit. Další úpravy budou probíhat na základě průběžného vyhodnocování.
- EDR bude ve všech svých etapách daňově neutrální a nebude zvyšovat celkové zdanění obyvatelstva. Princip daňové neutrality by měl být zachován tak, že výnosy z ED budou kompenzovány snížením zdanění práce.
- Důležité je plnění z hlediska vytyčených cílů. Součástí reformy je proto průběžné hodnocení, které dává prostor pro možné úpravy.
- EDR bere v úvahu vyvolané transakční náklady, zejména reflektuje požadavek na minimální administrativní náklady zdanění.

- První etapa EDR vychází z transpozice Směrnice 2003/96/ES, o zdanění energetických produktů a elektřiny. Legislativní úprava této etapy bude vyhotovena v roce 2007, aby mohla platit od počátku roku 2008. K těmto legislativním návrhům měly být vytvořeny také dokumenty zabývající se scénářem ekologické daňové reformy a vyhodnocení dopadů realizace těchto scénářů.
- Druhá etapa EDR měla být legislativně připravena do konce roku 2008. Měla se týkat zdanění energetických produktů a elektřiny, revize stávajících poplatků a dalších nástrojů regulace v oblasti ŽP a opatření v oblasti dopravy. Měla být zvažována transformace některých poplatků na ekologické daně.
- Třetí etapa měla být legislativně navržena do konce roku 2012 a měla reflektovat aktuální stav po 1. a 2. etapě EDR.
- Při dodržení výnosové neutrality mohou být navržena kompenzační opatření.
- Významným aspektem EDR je národní bezpečnost s ohledem na riziko dovozní závislosti u energetických surovin.

Etapy ekologické daňové reformy

Ekologická daňová reforma byla naplánována do tří etap. První etapa, jak již byla zmíněna, vešla v platnost od 1.1 2008 a její součástí je transpozice směrnice 2003/96/ES, o zdanění energetických produktů a elektřiny.

Druhá etapa dle původního plánu měla probíhat v letech 2010 – 2013. V rámci této etapy měla být provedena změna v oblasti daní zavedených v první etapě a to postupným navyšováním sazeb. Dalším bodem této etapy by měla být revize ekologických poplatků a to především poplatků zaměřených na vypouštění CO₂, který by se měl proměnit v daňový zákon. U druhé části EDR, mělo být dbáno na dodržení principu daňové neutrality a na administrativní efektivnost nových daní a poplatků finančními úřady či orgány, které je budou vybírat. V rámci této etapy také měly být vyhotoveny studie, jejichž cílem mělo být odůvodněné využití diferencovaného zdanění statků a služeb na základě dopadů na životní prostředí a

zdraví. Druhým cílem studie mělo být vyjádření dopadů variant zdanění v sociální a ekonomické oblasti v České republice (MŽP, 2013).

Souběžně s přípravou II. etapy EDR začala Evropská komise připravovat revizi směrnice 2003/96/ES. Předmětem revize je zohlednění v předmětu daně nejen energetický obsah, ale také obsah CO₂ v palivu. Vzhledem k tomuto faktu se prozatím od zavedení daně z CO₂ v ČR opustilo. Tento sled událostí byl v ČR vyřešen úpravou poplatků za znečišťování ovzduší v rámci nového zákona č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší (MŽP, 2015).

Třetí etapa se bude odvíjet od výsledků z revize směrnice 2003/96/ES, takže její momentální podoba, tvar, ani termín účinnosti není známý. Původním plánem této etapy bylo využití vyhodnocení působení předchozích etap tak, že by v rámci jejího zavedení byly uvaleny daně na další produkty a zvýšená sazba na existující. Velmi důležitým bodem této etapy by bylo zachování principu daňové neutrality a využití příjmů z těchto daní na snížení daňového zatížení práce (MŽP, 2013).

Doposud realizované výzkumy v oblasti ekonomických souvislostí a ochrany životního prostředí v České republice nejsou dostatečně rozpracované a nejsou dostatečně kvantifikovány externality poškozující ŽP. Z tohoto důvodu jsou jakékoliv daňové úpravy nad rámec transpozice směrnice 2003/96/ES přesunuty do druhé etapy EDR, aby případné diferencování sazeb, bylo provedeno až na základě reálných a vědecky korektních empirických studií (MŽP, 2013).

Porovnání s dnešní realitou a původními plány, které byly uvedeny v kapitolách principy EDR a popsány jednotlivých etapách EDR v ČR je jasné, že dosud byla naplněna pouze první část etapy. S odvoláním na probíhající revizi směrnice 2003/96/ES, kvůli které byly další etapy pozastaveny. Můžeme očekávat jako výsledek revize tohoto klíčového dokumentu zohlednění nových trendů v této oblasti. Ve spojení se studii hodnotícími první etapu EDR mohou být prostředky a procesy pro dosažení cílů EDR vhodně pozměněny.

5.3 Ekologické poplatky v ČR

Poplatky za znečišťování životního prostředí jsou v České republice velmi často využívaným nástrojem pro ochranu naší přírody. Jednotlivé poplatky se zaměřují na vybrané složky životního prostředí. Oblasti, na které se v ČR poplatky zaměřují, se člení na ovzduší, klima, vodu, půdu, přírodní zdroje a odpadové hospodářství.

Stručný přehled všech poplatků se základními informacemi jejich správy jsou uvedeny v příloze č. 4.

5.3.1 Poplatky na ochranu ovzduší a změny klimatu

Poplatky zabývající se ochranou ovzduší jsou nejvýznamnější skupinou poplatků v ČR. Hlavním principem těchto poplatků je snížení emisí a s tím spojených problematických dopadů na ŽP, impuls k zavedení šetrnějších technologií a snížení dopadu na změnu klimatu.

5.3.2 Poplatky za znečišťování ovzduší

Poplatek za znečišťování ovzduší nově upravuje od 1. září 2012 zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Ten nahrazuje předchozí zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů.

Poplatníkem je provozovatel stacionárního zdroje. Přehled zdrojů, na které se vztahuje tento poplatek, jsou uvedeny v příloze daného zákona. Zdaňovací období je kalendářní rok a poplatník je povinen uhradit platbu do 31. dne následujícího po skončení poplatkového období.

Od poplatku jsou osvobozeny osoby, u kterých celková výše poplatku za poplatkové období činí méně než 50 000 Kč.

Předmětem poplatku za znečišťování jsou znečišťující látky, které jsou vypouštěné stacionárním zdrojem nebo zdroji, pro které má provozovatel povinnost zjišťovat úroveň znečišťování, dle zákona. Znečišťující látky, které podléhají zpoplatnění a sazby poplatků za znečišťování v jednotlivých letech jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 - Sazba za znečišťující látky dle zákona 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

Sazba za znečišťující látky dle zákona 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší						
Látka	2013 až 2016	2017	2018	2019	2020	2021 a dále
TZL	4 200 Kč	6 300 Kč	8 400 Kč	10 500 Kč	12 600 Kč	14 700 Kč
SO ₂	1 350 Kč	2 100 Kč	2 800 Kč	3 500 Kč	4 200 Kč	4 900 Kč
NO _x	1 100 Kč	1 700 Kč	2 200 Kč	2 800 Kč	3 300 Kč	3 900 Kč
VOC	2 700 Kč	4 200 Kč	5 600 Kč	7 000 Kč	8 400 Kč	9 800 Kč

Zdroj: zákona 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, vlastní zpracování

Správu poplatků za znečišťování ovzduší vykonávají příslušné krajské úřady podle umístění jednotlivých stacionárních zdrojů. Správu placení tohoto poplatku vykonávají příslušné celní úřady.

Příjemcem výnosů z poplatků je do roku 2016 Státní fond životního prostředí. Od roku 2017 bude tento fond pobírat 65% z příjmů, 25% bude směřovat do příjmů kraje, na jehož území bude daný stacionární zdroj působit a 10% bude příjmem do státního rozpočtu České republiky.

Tabulka č. 4 zobrazuje inkaso poplatku za znečišťování ovzduší v jednotlivých letech.

Tabulka č. 4 - Inkaso poplatku za znečišťování v tis. Kč za období 2007 - 2013

Inkaso poplatku za znečišťování v tis. Kč za období 2007 - 2013							
Daň	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Poplatky za znečišťování ovzduší	550 864	437 339	495 316	407 056	372 126	294 935	299 366

Zdroj: CENIA, Statistická ročenka životního prostředí ČR 2009 – 2013, 2014a, vlastní zpracování

5.3.3 Poplatek za užívání dálnic

Principem tohoto poplatku je zpoplatnění automobilové dopravy, která produkuje emise na vybraných typech komunikací.

Tento poplatek upravuje zákon č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích a nařízení vlády 484/2006 Sb., o výši časových poplatků a o výši sazeb mýtného za užívání určených pozemních komunikací a vyhláška č. 527/2006 Sb., o užívání zpoplatněných pozemních komunikací.

Předmětem poplatku jsou motorová vozidla nejméně se čtyřmi koly, jejichž nejvyšší povolenou hmotností je 3,5 tuny.

Poplatníkem je osoba, která využívá zpoplatněné pozemní komunikace silničním motorovým vozidlem s více jak čtyřmi koly do hmotnosti 3,5 tuny.

Od poplatku je osvobozena policie, vojenská policie, hasiči, celní správa, vybrané osoby s vážnými zdravotními problémy, vozidla při odstraňování dopravních nehod, vozidla státních hmotných rezerv převážející hmotné rezervy nebo humanitární pomoc.

Správce daného poplatku je Státní fond dopravní infrastruktury a příjemce poplatku je Státní fond dopravní infrastruktury ČR, údržba, oprava a výstavba dopravní infrastruktury.

Frekvence placení je možná ročně, měsíčně nebo na deset dní. Sazba daně je uvedena v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 – Sazba poplatku za užívání dálnic pro rok 2015

Sazba poplatku za užívání dálnic pro rok 2015	
Platnost	Cena
Roční	1 500 Kč
Měsíční	440 Kč
Desetidenní	310 Kč

Zdroj: zákon č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích, vlastní zpracování

5.3.4 Mýtné

Principem tohoto poplatku je zpoplatnění nákladní automobilové dopravy, která produkuje emise na vybraných typech komunikací. Dále tyto komunikace zatěžuje a výrazně poškozuje jejich stav.

Tento poplatek upravuje nařízení vlády a předpis č. 240/2014 Sb., o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném, Vyhláška č. 527/2006 Sb., o užívání zpoplatněných pozemních komunikacích.

Předmětem zpoplatnění jsou nákladní a motorová vozidla s nejméně čtyřmi koly a hmotností nad 3,5 tuny, které využívají rychlostní silnice nebo dálnice. Tyto vozidla jsou dále tříděny dle kategorií EURO.

Poplatníkem je uživatel motorového vozidla s nejméně čtyřmi koly a hmotností nad 3,5 tuny, které jezdí po rychlostní silnici nebo dálnici.

Od poplatku je osvobozena policie, vojenská policie, hasiči, celní správa, vybrané osoby s vážnými zdravotními problémy, vozidla při odstraňování dopravních nehod, vozidla státních hmotných rezerv převážející hmotné rezervy nebo humanitární pomoc.

Správce daného poplatku je Státní fond dopravní infrastruktury - rozvoj, výstavba, údržba a modernizace silnic a dálnic, železničních dopravních cest a vnitrozemských vodních cest.

Frekvence placení je jednorázová platba. Sazba daně, dle jednotlivých tříd EURO je uvedena v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6 - Přehled sazeb mýtného v ČR od 1.1 2015 v Kč / Km

Přehled sazeb mýtného v ČR od 1.1 2015 v Kč / Km												
emisní třída	EURO 0-II			EURO III-IV			EURO V			tarif Euro6		
	EURO VI, EEV											
počet náprav	2	3	4+	2	3	4+	2	3	4+	2	3	4+
dálnice a rychlostní silnice	3,34	5,7	8,24	2,82	4,81	6,97	1,83	3,13	4,52	1,67	2,85	4,12
pátek 15-20 h	4,24	8,1	11,8	3,58	6,87	9,94	2,33	4,46	6,46	2,12	4,05	5,88
silnice I. třídy	1,58	2,74	3,92	1,33	2,31	3,31	0,87	1,5	2,15	0,79	1,37	1,96
pátek 15-20 h	2,00	3,92	5,6	1,69	3,31	4,74	1,1	2,15	3,07	1	1,96	2,8
autobusy	1,38			1,15			1,04			0,8		

Zdroj: Předpis č. 240/2014 Sb., Nařízení vlády o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném, vlastní zpracování

5.3.5 Ostatní poplatky

Poplatky zaměřujících se na znečišťování vod je v ČR celá řada. Principem těchto poplatků je regulovat a omezit odběr vody a vypouštění vody znečištěné. Mezi tyto poplatky řadíme:

- poplatek za odběrné množství podzemní vody,
- poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
- poplatek za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních,
- platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí.

Poplatky zaměřující se na odpadové hospodářství jsou velmi různorodé. Principem těchto poplatků je omezení tvorby odpadů a motivace k jejich opětovnému využití v rámci využití druhotných surovin. Poplatky v oblasti odpadů jsou v ČR následující:

- poplatky za uložení odpadů,
- místní poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů,

- úhrada za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů,
- poplatek za komunální odpad,
- poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovlaků,
- registrační a evidenční poplatky dle zákona o obalech,
- odvod na jaderný účet.

Poplatků zabývajících se managementem přírodních zdrojů jsou v ČR čtyři. Hlavním účelem těchto poplatků je podpora využití druhotných surovin a fiskální funkce. Poplatky zabývajících se přírodními zdroji v ČR jsou:

- poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum,
- úhrada z dobývacího prostoru,
- úhrada z vydobytých nerostů na výhradních ložiskách nebo vyhrazených nerostů po jejich úpravě a zušlechtění,
- odvod za kácení dřevin pro výstavbu.

Poplatky zabývajících se ochranou půd mají hlavní účel zpoplatnit odnětí půd ze zemědělského nebo lesního půdního fondu. Poplatky upravující tuto oblast jsou:

- odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu (za trvalé a dočasné odnětí),
- poplatek za odnětí dle lesního zákona (trvalé a dočasné odnětí).

Bližší informace ohledně nastavení a mechanismu výše uvedených poplatků jsou uvedeny v příloze č. 4.

6 Analýza ekologických daní a poplatků v ČR

V této kapitole budou analyzovány vybrané ekologické daně a poplatky z hlediska ekonomického, sociálního a environmentálního.

Zkoumané ekologické daně jsou: energetická daň, která se skládá z daně z elektřiny, daň ze zemního plynu a daň z tuhých paliv. Jako další zkoumanou ekologickou daní je daň silniční, která je jako jediná daň v ČR řazena do daní se zaměřením na dopravu.

Environmentální poplatek, který je v této kapitole hodnocen, byl vybrán jeden a to poplatek za znečištění ovzduší. Tento poplatek byl zvolen pro svůj charakter a předmět ochrany. Proto je tento poplatek nejvhodnější z hlediska komparace s ekologickými daněmi.

6.1 Analýza ekonomických aspektů

Tato analýza má za cíl popsat a analyzovat ekonomické souvislosti ekologických daní a poplatků v národním hospodářství a české daňové soustavě.

Pro tuto analýzu byly zvoleny ukazatele administrativních nákladů, analýza vývoje a tempa výběru daní a poplatků a vliv na státní rozpočet.

Administrativní náklady mají za cíl určit efektivnost výběru jednotlivých nástrojů. Analýza výběru daní a vlivu na státní rozpočet má za cíl určit významnost z hlediska fiskálních příjmů a hodnotit trend inkasa zvolených ekonomických nástrojů za uplynulé období s výhledy do budoucna.

6.1.1 Administrativní náklady

Administrativní náklady měří efektivnost výběru daní. Jde o náklady, které jsou spojené s výběrem dané daně.

Vhodnou metodou pro výpočet administrativních nákladů je metoda tzv. přepočteného pracovníka, která byla úspěšně aplikována při kvantifikaci administrativní náročnosti jednotlivých daní v Českém daňovém systému Pudilem a kol. (2004).

Základními parametry této metody jsou počty zaměstnanců dané instituce ve vztahu k měřené dani nebo poplatku. Zaměstnanci se dle této metody třídí na související s poplatky, nesouvisející s poplatky a zaměstnanci, které nelze přesně určit.

Na základě informací ohledně vztahu zaměstnanců ke správě dané daně či poplatku je možné vypočítat koeficient, který zobrazuje, kolik procent z činnosti určité organizace tvoří agenda spojená s poplatky k ochraně životního prostředí. Tímto koeficientem je dále vynásobena suma ročních výdajů dané instituce. Pomocí těchto výpočtů získáme hodnotu absolutní hodnoty administrativních nákladů. Poté stačí danou hodnotu vydělit výnosem poplatků a výsledkem získáme relativní hodnotu administrativních nákladů.

Obrázek č. 2 – Vzorec pro výpočet administrativních nákladů přepočteného pracovníka

$$\left(\frac{\text{Počet zaměstnanců instituce ve vztahu k měřené dani}}{\text{Počet zaměstnanců instituce} - \text{režijní pracovníci}} \right) * \text{Náklady instituce pro daný rok}$$

Inkaso zkoumané daně za daný rok

Zdroj: Pudil a kol., Zdanění a efektivnost, 2004, vlastní zpracování

Administrativní náklady energetické daně

Přehled pracovníků celní správy, která energetické daně spravuje je uveden v tabulce č. 7. V tabulce jsou uvedeny údaje z prvního roku existence daní. Ve vztahu k systematickým pracovním místům, zabývající se výběrem daní, není pravděpodobná změna struktury pracovníků. Samotných počet pracovníků celní správy se bude v časové období samozřejmě měnit, ale to by nemělo vést k radikální změně výsledku tohoto ukazatele.

Tabulka č. 7 – Přehled pracovníků Celní správy s ohledem na energetické daně v roce 2008

Přehled pracovníků Celní správy ve vztahu k energetickým daním v roce 2008	
Celní správa celkem	6 690 míst
Z tohoto režijních pracovníků	1 560 míst
Systematizovaná místa na generální ředitelství cel pro ED	2 místa
Systematizovaná místa na celních ředitelstvích pro ED	2 místa
systematizovaná místa na celních úřadech pro ED	36 míst

Zdroj: Celní správa, Výroční zprávy 2008 - 2013, 2014, Pavel, Ex post analýza administrativních nákladů energetických daní, 2009, vlastní zpracování

Celkové náklady Celní správy ČR za rok 2008 činily 4 662 360 tis. Kč, což odpovídá 97,6% rozpočtu pro daný rok. Výnosy z energetických daní za rok 2008 činily 2 453 660 tis. Kč (Celní správa, 2015).

Dle vzorce zobrazeného na obrázku č. 3 - Vzorec pro výpočet administrativních nákladů přepočteného pracovníka činili administrativní náklady ve výběru energetických daní za rok 2008 **1,48 %**.

Obrázek č. 3 - Výpočet administrativních nákladů energetické daně.

$$An = \frac{\left(\frac{(36 + 2 + 2)}{(6\,690 - 1\,560)} \right) * 4\,662\,360\,000}{2\,453\,660\,955}$$

Zdroj: vlastní výpočet, 2015

Administrativní náklady silniční daně

Silniční daň v České republice spravuje Finanční správa a úhrady plateb jsou vedeny na příslušné finanční úřady. Přehled pracovníků ve vztahu k silniční dani je uveden v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8 – Přehled pracovníků Finanční správy s ohledem na silniční daň v roce 2008

Přehled pracovníků Finanční správy s ohledem na silniční daň v roce 2008	
Celkem pracovníků	15 398 míst
Z tohoto režijní pracovníků	9 534 míst
Správa silniční daně	4 místa
Kontrola daně silniční	128 míst
Vyměřování daně silniční	213 míst

Zdroj: Finanční správa, Výroční zprávy 2008 - 2013, 2014, Pindur, Administrativní náklady silniční daně, 2014, vlastní zpracování

Celkové náklady Finanční správy ČR za rok 2008 činily 7 928 825 tis. Kč. Celkové výnosy ze silniční daně za tento rok činily 6 002 000 tis. Kč (Finanční správa, 2014).

Dle vzorce zobrazeného na obrázku č. 4 - Vzorec pro výpočet administrativních nákladů přepočteného pracovníka činili administrativní náklady ve výběru silniční daně za rok 2008 **7,77 %**.

Obrázek č. 4 - Výpočet administrativních nákladů silniční daně.

$$A_n = \frac{\left(\frac{(213 + 128 + 4)}{(15\,398 - 9\,534)} \right) * 7\,928\,825\,000}{6\,002\,000\,000}$$

Zdroj: Vlastní výpočet, 2015

Administrativní náklady ekologických poplatků za znečištění ovzduší

V roce 2008 byl příjem z poplatku za znečištění ovzduší velkými zdroji 392 700 tis. Kč. Příjmy z poplatků ze středních zdrojů znečištění ovzduší činily 34 300 tis. Kč. Součet těchto výnosů tvoří částku 427 000 tis. Kč (CENIA, 2014a).

Administrativní náklady vynaložené na výběr těchto poplatků na pracovníky spojené s inkasem uvádí Jílková (2006). Tyto náklady pro oba poplatky vyčíslila pro zmíněné skupiny znečišťovatelů na 12 500 tis. Kč a 39 500 tis. Kč.

Relativní administrativní náklady pro velké znečišťovatele činí **3,2 %**, pro střední znečišťovatele **115%**. Průměrné administrativní náklady za oba poplatky je **12,1 %**.

Důležité je poznamenat, že výsledky tohoto propočtu mohou být pro dnešní situaci zkreslené, z důvodu změny legislativy a tím i fungování poplatků pro znečištění ovzduší.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, poupravuje situaci v této oblasti směrem zjednodušení všech tří poplatků do jednoho. Tato změna povede k celkovému nižšímu výběru u tohoto poplatku, ale zároveň by měla vést k zlepšení v oblasti administrativní náročnosti.

6.1.2 Daňové nedoplatky

Daňové nedoplatky jsou jedním z ukazatelů efektivnosti výběru daňové soustavy. Při příliš vysokých nedoplatecích poukazuje tento ukazatel na systémovou chybu v nastavení samotné daně nebo poplatku.

Tabulka č. 9 – Daňové nedoplatky v roce 2013

Daňové nedoplatky v roce 2013			
Daň	Nedoplatky v mil. Kč	Inkaso v mil. Kč	Poměr
Energetické daně	7	3 039	0,23%
<i>elektrina</i>	4	1 307	0,31%
<i>zemní plyn</i>	1	1 269	0,08%
<i>Pevná paliva</i>	2	463	0,43%
Silniční	1 692	5 273	32,09%
Daňová soustava ČR	172 525	757 269	22,78%

Zdroj: Celní správa, 2014, vlastní zpracování

V tabulce č. 9 jsou vyčísleny daňové nedoplatky v roce 2013. Průměrné nedoplatky ke konci roku celé daňové soustavy v tomto roce činily 22,78%. Velice dobře vychází výběr u energetických daní, kde nedoplatek činí 0,23 %, což je zanedbatelná hodnota a daň lze v tomto ohledu hodnotit jako vysoce efektivní. Opačný výsledek vyšel u silniční daně, která má naopak nadprůměrně vysoký nedoplatek 32,09 %.

V oblasti poplatků bohužel nejsou dostupná data o nedoplatecích, tak nemohly být v rámci této analýzy zahrnuty.

6.1.3 Analýza vývoje inkasa

Analýza vývoje a tempa výběru daní zachycuje trend inkasa jednotlivých nástrojů. Tento ukazatel je důležitý především z hlediska predikce do budoucna a pro sestavování budoucích rozpočtů.

Při zkoumání časové řady je vhodné použít pro lepší přehlednost analýzu absolutního přírůstku a tempa růstu. Vzorec pro tento výpočet je uveden na obrázku č. 5.

Obrázek č. 5 - Vzorec pro výpočet absolutního přírůstku

$$AP = X_n - X_{n-1}$$

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Tabulka č. 10 zobrazuje vývoj inkasa, absolutního výběru daní v tis. Kč a procentních hodnotách. Energetické daně v prvních letech po zavedení měly z hlediska výběru daní stoupající tendenci. Tento trend se ovšem rychle obrátil a nyní se inkaso této daně každý rok propadá o několik procentních bodů. Tento vývojový trend lze přisoudit celkovému snižování spotřeby energií v ČR.

Silniční daň pravidelně každý rok zvyšuje své inkaso o několik procentních bodů. Výjimkou tohoto trendu je rok 2009, kde byl výrazný propad daně v hodnotě 20,1 %. Tento propad byl způsoben především finanční a hospodářskou krizí, kdy se celé inkaso daní v tomto roce propadlo přes 12%. Výší propad této daně, než byl průměr celého daňového systému, zapříčinila také změna principu uplatnění snížené sazby této daně.

Inkaso poplatků za znečišťování ovzduší má velmi silnou klesající tendenci. Za námi zkoumané období dosáhlo poklesu o téměř 46 %. Tento výrazný trend lze přisoudit především snížení spotřeby energetických komodit, snížení vypouštění emisí do ovzduší. Zajímavé bude u tohoto poplatku sledovat vývoj, dle nové legislativní úpravy.

Tabulka č. 10 – Analýza výběru daně, dle absolutního výběru v letech 2007 - 2014

Analýza výběru daně, dle absolutního výběru v letech 2007 - 2014									
Daň	Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Energetické daně	Inkaso v tis. Kč	-	2 453 661	3 180 384	3 251 060	3 186 541	3 058 592	3 038 227	2 797 527
	AP v tis. Kč	-	-	726 723	70 676	-64 520	-127 948	-20 365	-240 700
	AP v %	-	-	29,6%	2,2%	-2,0%	-4,0%	-0,7%	-7,9%
Poplatky za znečišťování ovzduší	Inkaso v tis. Kč	550 864	437 339	495 316	407 056	372 126	294 935	299 366	-
	AP v tis. Kč	40 756	-113 525	57 977	-88 260	-34 930	-77 191	4 431	-
	AP v %	8,0%	-20,6%	13,3%	-17,8%	-8,6%	-20,7%	1,5%	-
Silniční daň	Inkaso v tis. Kč	5 915 000	6 001 579	4 795 163	5 099 657	5 187 429	5 206 324	5 273 090	5 538 624
	AP v tis. Kč	487 000	86 579	-1 206 416	304 494	87 772	18 895	66 767	265 533
	AP v %	9,0%	1,5%	-20,1%	6,4%	1,7%	0,4%	1,3%	5,0%

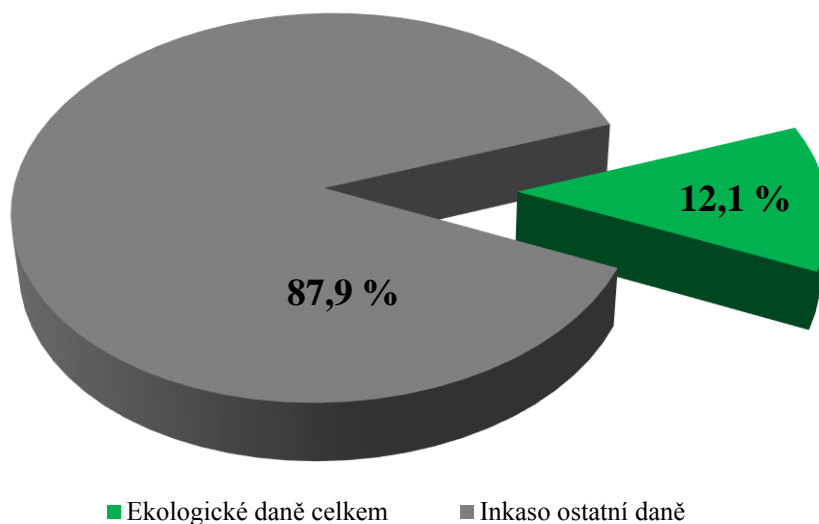
Zdroj: MF, Informace o činnosti Celní správy ČR za rok 2008 - 2013, 2014b, CENIA, Statistické ročenky životního prostředí ČR 2009 – 2013, 2014a, vlastní zpracování

6.1.4 Vliv na státní rozpočet

Protože všechny daně a poplatky mají jeden z hlavních účelů fiskální funkce. Je v této kapitole zobrazeno význam ekologických daní a poplatků na daňovou soustavu a státnímu rozpočtu České republiky.

Obrázek č. 6 - Podíl inkasa ekologických daní na daňové soustavě ČR v roce 2008

Podíl inkasa ekologických daní na daňové soustavě ČR v roce 2008

Zdroj: MF, Informace o činnosti Celní správy ČR za rok 2008 - 2013, 2014b, vlastní zpracování

V roce 2008 bylo celkové inkaso státní správou a celními úřady 757 mld. Kč. Z toho ekologické daně činili výběr přesahující 91 mld. Kč. Tyto údaje jsou graficky zobrazeny na obrázku č. 6.

V meziročním srovnání bylo v roce 2013 inkaso 757 mld. Kč. Z toho ekologické daně činili výběr přes 85 mld. Kč. Porovnání těchto dvou údajů vyplývá, že po finanční a hospodářské krizi se celkové výnosy z daní v roce 2013 dostaly téměř na úroveň roku 2008, ale v oblasti ekologických daní je propad 5,7 mld. Kč, což je snížení podílů ekologických daní o 0,9%.

Tabulka č. 11 - Struktura inkasa ekologických daní a poplatků v roce 2008 a 2013

Struktura inkasa ekologických daní a poplatků v roce 2008 a 2013				
Daň / Rok	2008		2013	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%
Energetické daně	2 454	2,7%	3 038	3,5%
Silniční daň	6 002	6,6%	5 273	6,2%
Spotřební daň z minerálních olejů	82 100	89,9%	76 560	89,4%
Ostatní ekologické daně a poplatky	814	0,9%	764	0,9%
Ekologické daně celkem	91 369	100,0%	85 635	100,0%

Zdroj: MF, Zpráva o činnosti finanční správy ČR a celní správy ČR v roce 2008 - 2013, 2014a, vlastní zpracování

V samotné struktuře inkasa ekologických daní výrazně převládá spotřební daň z minerálních olejů, která dosahuje téměř 90 % podílu. Tato daň je mezi ekologické daně řádně řazena, ale její téměř jedinou funkcí je funkce fiskální. Řadí se mezi významné příjmy státního rozpočtu a Státního fondu dopravní infrastruktury. Celkové inkaso této daně se v meziročním srovnání poměrně významně propadlo o více než 5,5 mld. Kč.

Druhou nejvýznamnější daní z hlediska výšky inkasa je daň silniční. Mezi ekologickými daněmi dosahovala v roce 2008 podílu 6,6% a v meziročním srovnání v roce 2013 podílu 6,2 %. Podíl této daně v roce 2013 na celkovém inkasu daní státní správy činil 0,7 %. Z toho vyplývá, že výše výnosů této daně jí můžeme radit mezi menší.

Výnosy této daně, ale nesměřují do státního rozpočtu, takže na něj nemají žádný vliv. Příjmy jsou alokovány do SFDI, kde v roce 2013 činily významný podíl v rozsahu 9,2 %.

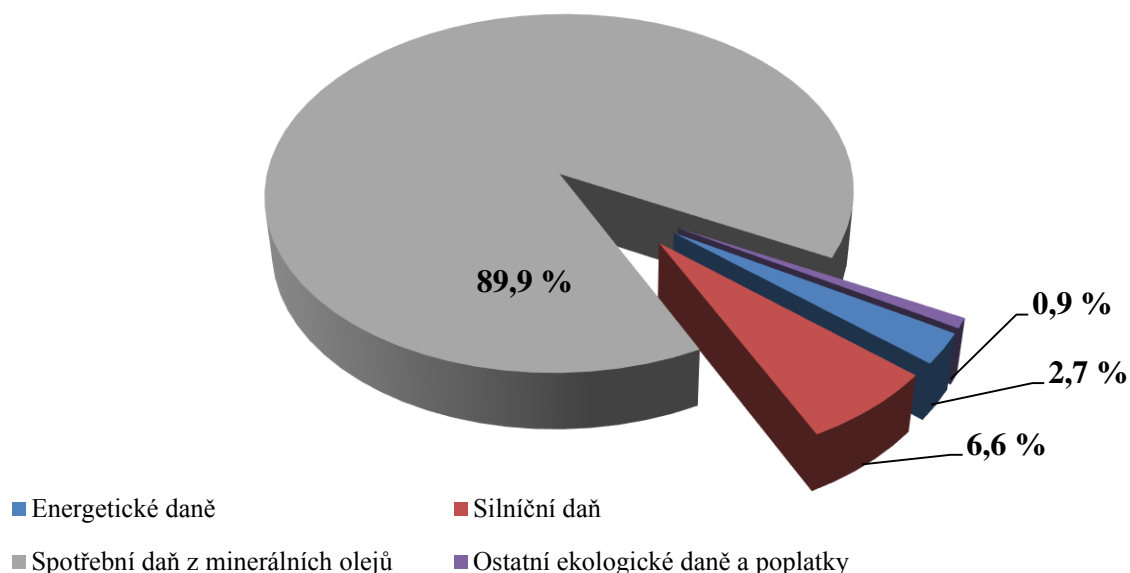
Energetické daně ze zemního plynu, tuhých paliv a elektřiny měly v roce 2008 podíl na ekologických daních pouze 2,7 %. V meziročním srovnání dosáhly v roce 2013 podílu 3,5% a jsou tak jednou daní, která navýšila svůj podíl ve skladbě inkasa ekologických daní.

Tato daň je příjmem státního rozpočtu a hodnota této daně na celkovém inkasu v roce 2013 dosahuje pouze 0,4 %. To je z hlediska daňových příjmů státního rozpočtu nevýznamný podíl.

Mezi ostatní ekologické daně a poplatky, patří nerůznější poplatky se zaměřením na znečišťování přírody. Výše těchto výběrů jsou malé a nemají žádný podstatný vliv na státní rozpočet. Většina těchto poplatků je navíc alokována do SFŽP nebo do rozpočtů krajů či obcí. Přehled příjemců výnosů ze všech ekologických daní a poplatků je uveden v příloze č. 4.

Obrázek č. 7 - Struktura inkasa ekologických daní a poplatků v roce 2008.

Struktura inkasa ekologických daní a poplatků v roce 2008

Zdroj: MF, Zpráva o činnosti finanční správy ČR a celní správy ČR v roce 2008 - 2013, 2014a, vlastní zpracování

Obrázek č. 7 - grafické zobrazení podílu jednotlivých ekologických daní. Ze struktury inkasa v ČR vyplývá, že je zde velmi malý daňový mix v oblasti ekologických daní. Největší podíl inkasa mají energetické daně a to v hodnotě okolo 92 %, daně zaměřené na dopravu 6 % a daně a poplatky zaměřené na znečišťování pouze okolo 1 %.

6.2 Analýza sociálních aspektů

Analýza sociálních aspektů má za cíl popsat a zhodnotit dopad zavedení a fungování ekologických daní a poplatků na domácnosti v České republice.

Pro tuto analýzu jsou zvoleny ukazatele výdaje domácností, vývoj cen dotčených komodit a jejich vzájemný vztah. Ten dále slouží k vyhodnocení skutečného dopadu jednotlivých daní na cenu pro koncového zákazníka.

6.2.1 Vývoj výdajů a spotřeby energetických komodit v ČR

Pro analýzu dopadu daní či poplatků na domácnosti je potřeba určit množství spotřeby předmětu daně a výši výdajů domácností. Pro energetické daně zobrazuje spotřebu v naturálních jednotkách mezi roky 2006 až 2013 tabulka č. 12. Z této

tabulky je patrné, že prakticky u všech komodit dochází ke snížení spotřeby domácností. Průměrné meziroční snížení spotřeby je u elektřiny 68,9 kWh, zemní plyn 1401,9 TJ, černé uhlí 1,5 tis. tun a hnědé uhlí 81,3 tis. tun.

Tabulka č. 12 – Spotřeba energetických produktů v domácnostech 2006 - 2013

Spotřeba energetických produktů v domácnostech									
Komodita / Rok		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Elektřina	kWh	15 198	14 646	14 703	14 687	15 028	14 200	14 581	14 716
Plyn	TJ	94 962	84 086	85 903	86 266	99 746	87 925	84 664	85 149
černý uhlí	tis. tun	159	152	92	113	125	122	150	-
Hnědý	tis. tun	1 853	1 214	1 207	1 230	1 400	1 351	1 365	-

Zdroj: ČSÚ, Statistická ročenka 2013, 2014a, vlastní zpracování

Tabulka č. 13 zobrazuje výdaje průměrné domácnosti na energetické komodity za rok. Z tabulky je patrné, že výdaje domácností se téměř každý rok u všech komodit zvyšují. Za sledované období se zvýšili výdaje domácností na elektřinu o 1 931 Kč, plyn 1 154 Kč a tuhá paliva 278 Kč. To činí průměrný meziroční nárůst výdajů u elektrické energie o 276 Kč/rok, plynu 165 Kč/rok a tuhých paliv 40 Kč/rok.

Tabulka č. 13 - Výdaje průměrné domácnosti na energetické komodity v Kč za rok 2006 až 2013

Výdaje průměrné domácnosti na energetické komodity v Kč za rok 2006 až 2013									
Komodita / Rok		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Elektřina		4 623	4 950	5 407	5 899	6 077	6 175	6 295	6 554
Plyn		3 528	2 993	3 513	4 222	3 948	4 059	4 469	4 682
Tuhá paliva		543	534	593	655	677	729	783	821

Zdroj: ČSÚ, Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů, 2014b, vlastní zpracování

6.2.2 Korelační koeficient

Pro určení vzájemných vztahů výdajů domácností za energie a jejich spotřebu je k analýze využit Pearsonův korelační koeficient. Vzorec tohoto koeficientu je uveden na obrázku č. 8. Pomocí tohoto vzorce zjistíme vzájemný vztah spotřeby a ceny komodit pro domácnosti a dokážeme tak určit, jakým způsobem a jak významně ovlivňuje zvýšení ceny chování domácností. Tento ukazatel je důležitý

pro komplexní analýzu, jak významně může zvýšení ceny způsobené ekologickými daněmi ovlivnit domácnosti v ČR.

Obrázek č. 8 – Pearsonův korelační koeficient

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Zdroj: Hendl, Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat, 2009

Výsledky hodnoty korelačního koeficientu se pohybují v hodnotách. $-1 \leq r \leq 1$. Při dosažení záporných hodnot, existuje nepřímá negativní závislost. Jedna veličina roste, zatímco druhá klesá. Při kladných hodnotách obě veličiny zároveň rostou nebo klesají. Tyto hodnoty dále vyjadřují různou sílu korelace, kterou interpretujeme:

0,1 – 0,3 korelace slabá

0,4 – 0,6 korelace střední

0,7 – 0,8 korelace silná

nad 0,9 korelace velmi silná.

Tabulka č 14 zobrazuje výsledek pro výpočet vztahu výdajů a spotřeby domácností u energetických produktů. U všech zkoumaných komodit je výsledkem negativní korelace, z čeho plyne, že vzájemný vztah výdajů a spotřeby se navzájem negativně ovlivňují a při růstu jedné z veličin druhá klesá. Plyn a uhlí dosahují slabé korelace, u elektřiny byla vyhodnocena korelace střední.

Tabulka č. 14 - Korelační koeficient výdajů a spotřeby domácností na energetické produkty

Korelační koeficient výdajů a spotřeby domácností u energetických produktů		
Závislost veličin	Komodita	Korelační koeficient
Peněžní výdaje domácností v Kč - Spotřeba domácností	Elektřina	-0,48
Peněžní výdaje domácností v Kč - Spotřeba domácností	Uhlí	-0,21
Peněžní výdaje domácností v Kč - Spotřeba domácností	Plyn	-0,11

Zdroj: vlastní výpočty

Tyto výsledky znamenají, že při růstu cena, které vedou ke zvýšení výdajů domácností, může docházet ke snížení spotřeby. Toto navýšení ceny, proto může vést k ovlivnění chování domácností. Pro určení významu ekologických daní na celkové ceně energetických komodit a následného určení jejího sociálního dopadu se věnuje následující analýza.

6.2.3 Dopad na domácnosti

Následující analýza zobrazuje vývoj cen elektrické energie, pevných paliv a zemního plynu pro domácnosti v časové řadě před zavedením ekologických daní až po současnost. Následně vyčísluje podíl ED na konečné ceně pro zákazníka a hodnotí sociální dopady.

Elektrická energie

Výdaje domácností na elektrickou energii jsou ze všech analyzovaných komodit největší. Dle Českého statistického úřadu dosahovaly v roce 2013 v průměrné domácnosti 6 554 Kč za rok. Výše výdajů naznačují, že výdaje na elektrickou energii, by mohli mít nejvýznamnější dopad na domácnosti v České republice.

Tabulka č. 15 - Složení ceny elektrické energie pro domácnosti

Složení ceny elektrické energie pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za KWh						
Rok	Cena s DPH	Sazba DPH	Cena bez ED a DPH	DPH (bez DPH spojené s ED)	Ekologická daň s DPH	Podíl ED na ceně
2007	3 068 Kč	19%	2 578 Kč	490 Kč	0,00 Kč	0,000%
2008	3 413 Kč	19%	2 840 Kč	540 Kč	33,68 Kč	0,987%
2015	3 552 Kč	21%	2 907 Kč	611 Kč	34,24 Kč	0,964%

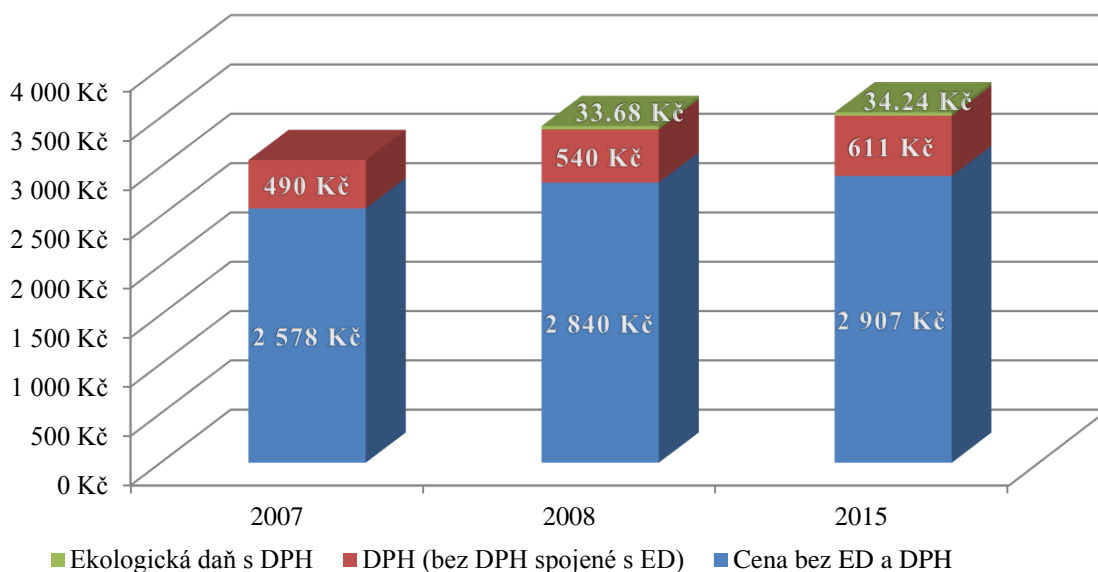
Zdroj: TZB, Ceny paliv a energií, 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 15 a následně Obrázek č. 9 graficky znázorňuje podíl ekologické daně z elektřiny na celkové ceně pro domácnosti. Údaje o ceně elektrické energie jsou vypočítány pro sazbu D 25d – dvou tarifová sazba s operativním řízením doby platnosti nízkého tarifu po dobu 8 hodin. Pro výpočet průměrné ceny s DPH byly analyzovány ceny společností: E.ON, PRE a ČEZ.

První srovnání, které je potřeba zohlednit, je rozdíl ceny s DPH mezi lety 2007 a 2008, kdy byly ekologické daně zavedeny. V tomto období došlo

k meziročnímu nárůstu ceny o 345 Kč, což činí nárůst o 11,2 %. Samotná ekologická daň navýšila cenu elektrické energie meziročně o 0,987 %. Zbýlých 10,2 % navýšení ceny lze přisuzovat vývoji cen elektrické energie na globálních trzích a některým dalším parametrům, jakými je například inflace.

Obrázek č. 9 – Graf složení ceny elektrické energie pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za MWh

Zdroj: TZB, Ceny paliv a energií, 2015, vlastní zpracování

Při porovnání cen mezi roky 2008 a 2015 došlo k navýšení ceny o 139 Kč, což činí nárůst o 4 %. V tomto období došlo k navýšení sazby DPH z 19 % na 21 %, což má významný vliv na tomto nárůstu.

Při analýze struktury ceny elektrické energie pro domácnosti v časovém období 2007 až 2015 vyplývá, že cena elektrické energie stoupla o 15,7 %. Z toho ekologické daně zvýšily svým podílem cenu přibližně o 1 % a to při jejím zavedení. Ze samotné charakteristiky daně, která je vázaná na jednotky v MWh se nedá očekávat rychlé navýšení nebo snížení tohoto podílu.

Dalšími vlivy, které vedly ke zvýšení ceny je nová sazba DPH, které se na zvýšení ceny podílí 2 % a další vlivy, jako inflace nebo vývoj na globálních trzích, které se podílí navýšením o 12,8 %.

Z výše uvedených skutečností je patrné, že dopad ekologických daní na elektrickou energii hraje ve zvýšení ceny spíše druhořadý faktor.

Tuhá paliva

Výdaje domácností na tuhá paliva jsou nejnižší ze zkoumaných komodit. Průměrná domácnost v České republice vydala v roce 2013 za tuhá paliva 821 Kč.

Tabulka č. 16 - Složení ceny hnědého uhlí pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za tunu

Složení ceny hnědého uhlí pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za tunu						
Rok	Cena s DPH	Sazba DPH	Cena bez ED a DPH	DPH (bez DPH spojené s ED)	Ekologická daň s DPH	Podíl ED na ceně
2007	2 830 Kč	19%	2 378 Kč	452 Kč	0,00 Kč	0,000%
2008	3 200 Kč	19%	2 553 Kč	485 Kč	161,84 Kč	5,058%
2015	3 155 Kč	21%	2 471 Kč	519 Kč	164,56 Kč	5,216%

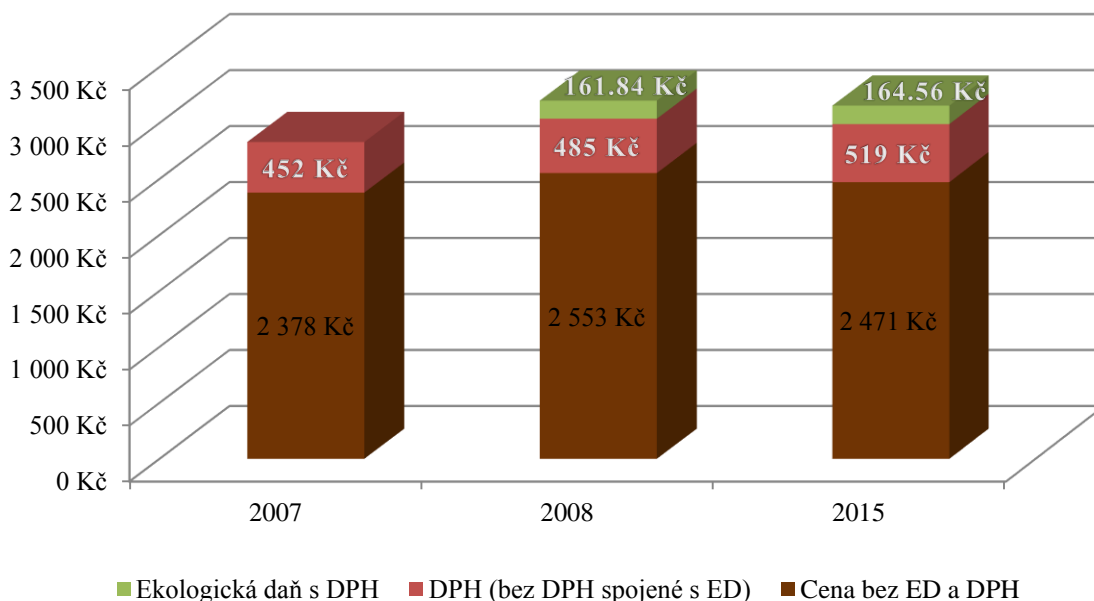
Zdroj: TZB, Ceny paliv a energií, 2015, ČSÚ, Veřejné databáze, 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 16 a následně Obrázek č. 10 graficky znázorňuje podíl ekologické daně z tuhých paliv na celkové ceně pro domácnost. Pro reprezentativní výpočet tuhých paliv bylo vybráno hnědé uhlí, jako jedna z hlavních využívaných komodit.

První srovnání, které je potřeba zohlednit, je rozdíl ceny s DPH mezi lety 2007 a 2008, kdy byla ekologická daň zavedena. V těchto letech došlo k meziročnímu nárůstu ceny o 370 Kč, což činí nárůst o 13,1 %. Samotná ekologická daň navýšila cenu elektrické energie meziročně o 5,058 %. Zbýlých 8 % navýšení ceny lze přisuzovat vývoji cen hnědého uhlí na globálních trzích a některým dalším parametrům, jakými je například inflace.

Porovnání cen mezi roky 2008 a 2015 došlo k poklesu ceny o 45 Kč, což činí pokles o 1,4 %. V tomto období došlo k navýšení sazby DPH z 19 % na 21 %, které zabránilo většímu poklesu cen.

Obrázek č. 10 – Graf složení ceny hnědého uhlí pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za tunu

Zdroj: TZB, ceny paliv a energií, 2015, ČSÚ, Veřejné databáze, 2015, vlastní zpracování

Při analýze struktury ceny hnědého uhlí v časovém období 2007 až 2015 pro domácnosti vyplývá, že cena hnědého uhlí stoupla o 11,5 %. Z toho ekologické daně zvýšily svým podílem cenu přibližně o 5,2 %. Ze samotné charakteristiky daně, která je vázaná na jednotky v MWh se nedá očekávat rychlé navýšení nebo snížení tohoto podílu.

Dalšími vlivy, které vedly k navýšení ceny je nová sazba DPH, které se na zvýšení ceny podílí 2 % a další vlivy jako inflace nebo vývoj na globálních trzích, které se podílí navýšením o 4,3 %.

Z výše uvedených skutečností je patrné, že zavedení ekologických daní má na retailové ceny hnědého uhlí relativně vysoký vliv a jsou jedním z hlavních činitelů navýšení výdajů za pevná paliva pro domácnosti z posledních let.

Jak již bylo zmíněno, tuhá paliva mají v průměrné české domácnosti nejmenší zastoupení z hlediska výdajů. Proto celkový dopad na domácnosti nebude tak vysoký, jaký by byl při takovémto navýšení cen u elektrické energie. Jsou, ale jistě domácnosti, které jako hlavní komoditu využívají tuhá paliva. Na tyto domácnosti může mít nárůst cen způsobený ekologickými daněmi negativní sociální dopad.

Zemní plyn

Domácnosti jsou podle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů osvobozeny od ekologické daně pro výrobu tepla a elektrické energie. Z toho vyplývá, že sociální dopad ekologických daní na domácnosti je při spotřebě zemního plynu a některých dalších plynů nulový. Pro komparaci s ostatními energetickými komoditami je vývoj ceny zemního plynu přesto zobrazen a to i bez přítomnosti ekologické daně.

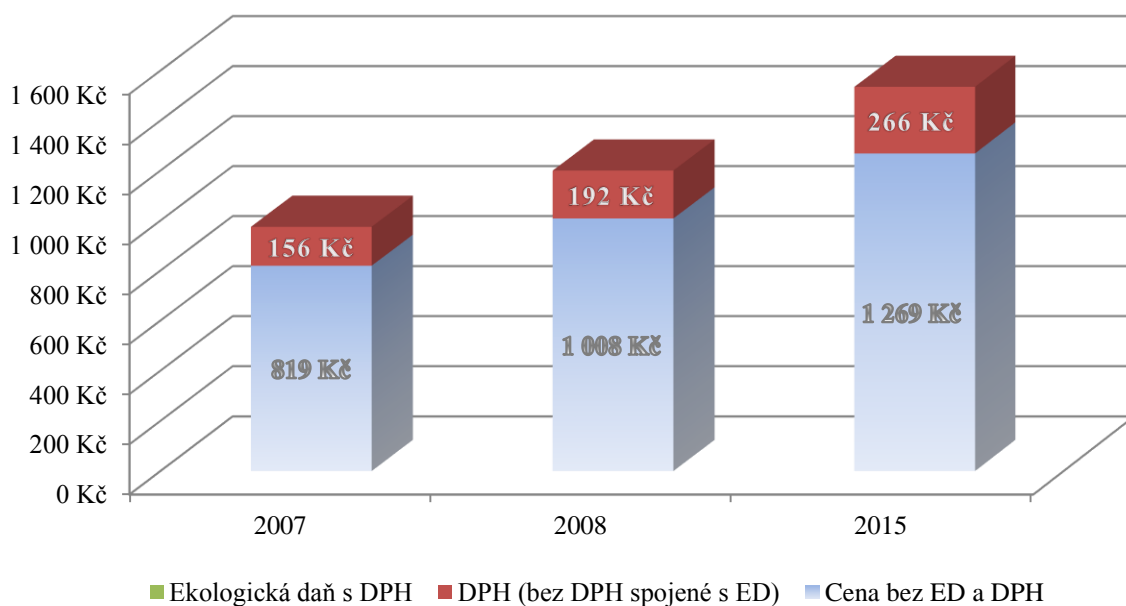
Tabulka č. 17 - Složení ceny zemního plynu pro domácnosti

Složení ceny zemního plynu pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za MWh						
Rok	Cena s DPH	Sazba DPH	Cena bez ED a DPH	DPH (bez DPH spojené s ED)	Ekologická daň s DPH	Podíl ED na ceně
2007	975 Kč	19%	819 Kč	156 Kč	0,00 Kč	0,000%
2008	1 200 Kč	19%	1 008 Kč	192 Kč	0,00 Kč	0,000%
2015	1 535 Kč	21%	1 269 Kč	266 Kč	0,00 Kč	0,000%

Zdroj: TZB, Ceny paliv a energií, 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 17 a následně Obrázek č. 11 graficky znázorňuje vývoj ceny zemního plynu ve zkoumaném období 2007, 2008 a 2015. Porovnání cen mezi roky 2008 a 2007 došlo k meziročnímu nárůstu cen o 23 %. V celém zkoumaném období do roku 2015 došlo k celkovému nárůstu cen pro domácnosti o 57 %.

Obrázek č. 11 – Graf složení ceny zemního plynu pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za MWh

Zdroj: TZB, Ceny paliv a energií, 2015, vlastní zpracování

Podle vývoje ceny lze konstatovat, že ta u zemního plynu dosáhla nejvyššího nárůstu cen pro domácnosti ze zkoumaných komodit. Hlavními příčinami tohoto nárůstu je globální vývoj a vázanost ceny zemního plynu na ropu.

Sociální dopad pro některé domácnosti je i bez ekologických daní citelný. Tomuto zdražení je také možné přičítat propad celkové spotřeby zemního plynu domácností, která klesla mezi lety 2006 až 2013 o více než 10 %.

Tabulka č. 18 - Složení ceny energetických produktů pro rok 2015 za 1 MWh

Složení ceny energetických produktů pro rok 2015 za 1 MWh						
Palivo	Cena s DPH	Sazba DPH	Cena bez ED a DPH	DPH (bez DPH spojené s ED)	Ekologická daň s DPH	Podíl ED na ceně
Hnědé uhlí	710 Kč	21%	550 Kč	123 Kč	37,03 Kč	5,216%
Elektrická energie	3 552 Kč	21%	2 907 Kč	611 Kč	34,24 Kč	0,964%
Zemní plyn	1 535 Kč	21%	1 269 Kč	266 Kč	0,00 Kč	0,000%

Zdroj: TZB, Ceny paliv a energií, 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 18 zobrazuje komparaci jednotlivých energetických produktů, dle složení jejich ceny pro domácnosti. Nejsilnější sociální dopad má hnědé uhlí, u kterého se podílí na ceně ekologická daň 5,216 %. Nejnižší podíl ekologické daně na ceně produktu má zemní plyn, který je od daně pro domácnosti osvobozen. U elektrické energie se podílí ekologická daň přibližně jedním procentem a její dopad na cenu je spíše druhořadý.

Samotné nominální ceny komodit se ve vztahu k jednotce MWh výrazně liší, kdy zcela nejdražší je elektrická energie, poté plyn a nejlevější jsou pevná paliva.

Poplatek za znečištění ovzduší

Poplatek za znečištění ovzduší by dle výše jeho ročního inkasa neměl mít žádný významný sociální dopad, protože nedosahuje takové výše, aby výrazně ovlivnil cenu výrobků.

Tento poplatek je zahrnutý v ceně výrobků a služeb, při jejíž činnosti vzniká povinnost platby daného poplatku. Samotný dopad na cenu by bylo nutné počítat pro každý výrobek zvlášť a výsledky by se mohly lišit i dle použité technologie výroby. V situacích, kdy by poplatek výrazně ovlivňoval cenu, vzniká spíše problém ve vztahu ke konkurenceschopnosti, případné substituční záměny spotřebitele za podobný výrobek.

Z uvedených faktů je patrné, že vliv tohoto poplatku nebude z hlediska sociálních dopadů nijak významný.

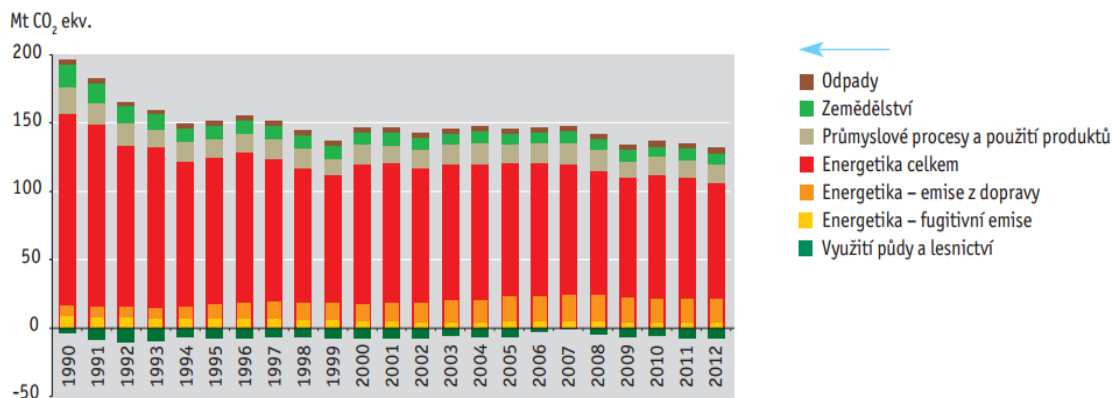
6.3 Analýza environmentálních aspektů

V této kapitole bude stručně popsán vývoj oblasti ovzduší a klimatu v ČR. Dále zde budou porovnány sazby daní na energetické produkty ve vztahu k produkci CO₂. U každé ze zkoumaných daní a poplatků bude dále popsán jejich odhadovaný vliv na vývoj v oblasti ovzduší.

6.3.1 Vliv na ovzduší

Česká republika se stala smluvní stranou Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a Kjótského protokolu. Tímto se ČR zavázala výrazně snížit emise skleníkových plynů. Tento závazek nejprve činil 8 %. Později se ČR zavázala ke snížení o 20 % oproti roku 1990 (CENIA, 2014b).

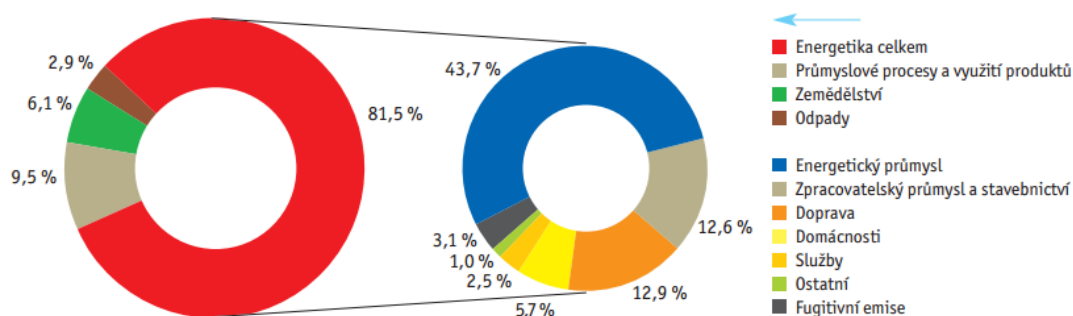
Obrázek č. 12 Vývoj agregovaných emisí skleníkových plynů v sektorovém členění [Mt CO₂ ekv.], 1990–2012

Zdroj: CENIA, Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2013, 2014b

Vývoj emisí skleníkových plynů v ČR dlouhodobě klesá. Hlavní překážkou v rychlejším tempu snižování těchto emisí je palivoenergetický mix ČR. Hlavním producentem emisí CO₂ je energetika. Nejvíce využívanou komoditou pro získávání elektrické energie a tepla stále zůstávají fosilní paliva, především hnědé uhlí. Toto je zobrazeno na obrázku č. 12 a 13.

Obrázek č. 13 – Struktura emisí skleníkových plynů dle hlavních kategorií zdrojů, bez sektoru LULCF v % za rok 2012

Zdroj: CENIA, Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2013, 2014b

Energetické daně

Energetické daně jsou ve vztahu k emisím nástroj, který se jeví jako nástroj se silným potenciálem. Je to způsobené tím, že při správném nastavení sazeb daně, dokáže zvýhodnit ekologicky šetrnější suroviny před těmi s horším dopadem na ŽP. Cílem této analýzy je zhodnotit, jestli nastavení energetických daní v ČR odpovídá těmto kritériím.

Sazby energetické daně jsou vázány na hodnotu vyprodukované energie v MWh nebo GJ. Vztah ekologické daně k těmto veličinám zobrazuje množství spotřebované komodity a její energetický výstup. Následná analýza je zaměřena, jestli sazba ekologických daní odpovídá negativnímu dopadu při energetickém využití jednotlivých komodit.

Tabulka č. 19 - Porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO₂ pro rok 2015

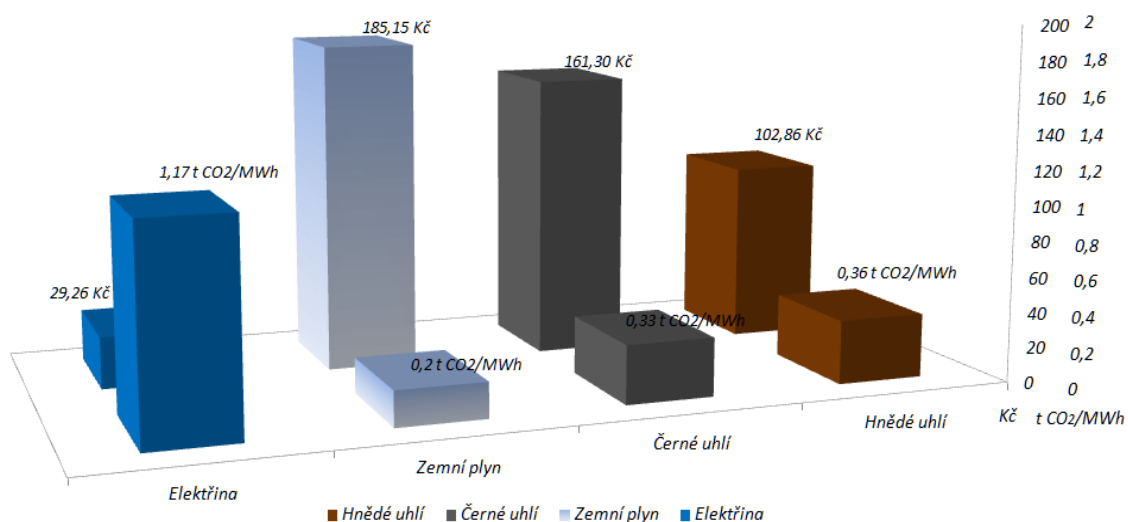
Porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO ₂ pro rok 2015			
Druh paliva	Emisní faktor t CO ₂ /MWh	Ekologická daň s DPH za MWh	Ekologická daň s DPH poměr za t CO ₂ , dle EF.
Hnědé uhlí	0,36	37,03 Kč	102,86 Kč
Černé uhlí	0,33	53,23 Kč	161,30 Kč
Zemní plyn	0,2	37,03 Kč	185,15 Kč
Elektrická energie	1,17	34,24 Kč	29,26 Kč

Zdroj: Předpis č. 480/2012 Sb., vyhláška o energetickém auditu a energetickém posudku, 2012, vlastní zpracování

Tabulka č. 19 ukazuje produkci CO₂ při výhřevnosti MWh za jednotlivá paliva a MWh elektřiny u elektrické energie. U jednotlivých komodit je přiřazena sazba ekologické daně s DPH v přepočtu na MWh. Pro zemní plyn byla zvolena sazba dle předmětu daně pro využití k výrobě tepla, v případech, kdy není plyn osvobozen od daně dle § 8, zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Následným poměr vyčísluje vztah ekologické daně k tuně vyprodukovaného CO₂ z každého paliva.

Obrázek č. 14 – Graf porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO₂ pro rok 2015 a výhřevnosti paliv

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Obrázek č. 14 zobrazuje graficky porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO₂.

Z grafu je patrné, že nejvyšší daňové zatížení ve vztahu CO₂ spadá na zemní plyn 185,15 Kč/t CO₂. Naopak nejnižší zdanění vychází u hnědého uhlí 102,86 Kč/t CO₂. Jak graf dále zobrazuje škodlivost zkoumaných komodit na životní prostředí z hlediska emisí CO₂ je přesně opačný.

Z výsledků této analýzy lze konstatovat, že nastavení aktuálních sazeb je čistě směřováno na vyprodukované teplo a nijak nezohledňuje dopady na životní prostředí.

Silniční daně

Silniční daň, dle jejího aktuálního nastavení a platné legislativy ztrácí do značené míry svůj environmentální charakter. Především je to u nákladních vozidel, kde se výměr daně počítá z hmotnosti a počtu náprav jednotlivých vozidel. Tento způsob zdanění zcela opomíná emisní charakter vozidla. U osobních automobilů je daň vyměřována, dle obsahu motoru. Tato metoda je vhodnější, ale i tak zcela nezobrazuje poměr mezi produkcí emisemi vozidla a objemem motoru.

Výnosy z daně jsou alokovány do SFDI, takže ani použití výnosů z této daně není využito ve prospěch životního prostředí.

Poplatek za znečištění ovzduší

Hodnocení tohoto poplatku je potřeba rozdělit na dvě části. První část je do roku 2012, kdy platila dnes již neplatná legislativa. A od roku 2012 do současnosti.

Původní zákon, lze z mnoha hledisek hodnotit, jako málo efektivní a to z důvodu nastavení výše sazeb poplatku, které neodpovídají vzniklým externalitám při produkci znečišťujících látek.

Nová legislativa počítá s postupným navyšováním tohoto poplatku až na trojnásobek a zároveň motivuje znečišťovatele, aby investovaly prostředky do nových technologií a snížili tak znečištění. Motivace je zapříčiněna snižujícím koeficientem znečištění. Ten umožní snížit až o 80% poplatky těm znečišťovatelům, kteří ve zkoumaném období sníží vlastní produkci.

Tento mechanismus ovšem lze efektivně hodnotit až po roce 2021, kdy poplatky dosáhnou svého maxima. V aktuální chvíli nejsou dostupná data, která by umožňovala zhodnotit dopad na ŽP.

Dalším parametrem kromě výběru a motivace poplatku je alokace jeho zdrojů. To je směřováno do SFŽP a v roce 2013 činil příjem z tohoto poplatku přes 13 % celkového příjmu fondu. Z hlediska alokace zdrojů, lze poplatek hodnotit pozitivně, protože znovu vrací finance do zlepšení stavu ŽP.

6.4 Souhrnná hodnocení

V tomto hodnocení je využita ordinální klasifikační stupnice. Dle této metody je zvolena stupnice od 1 do 5, kdy 1 vyjadřuje velmi špatný stav v dané oblasti a 5 velmi kladný dopad ve zkoumané oblasti.

Tabulka č 20 - Výsledky hodnocení ekologických daní a poplatků v ČR

Výsledky hodnocení ekologických daní a poplatků v ČR				
Nástroj / Hodnocení	Ekonomický	Sociální	Environment.	Celkem
Energetické daně	3,67	3,17	3,00	2,94
Silniční daň	3,00	3,00	1,00	2,78
Poplatek za znečišťování ovzduší	1,67	3,00	2,00	2,22

Zdroj: vlastní výsledky

Tabulka č. 20 zobrazuje výsledné hodnocení zkoumaných ekologických daní a poplatků v této práci. V celé práci byly tyto nástroje hodnoceny dle tří kritérií: ekonomické, sociální a environmentální. V souhrnném hodnocení je toto členění také dodrženo.

Ekonomické hledisko v této práci zahrnuje administrativní náklady, vývoj výběru daní a vliv na státní rozpočet. Z ekonomického hodnocení byly jako nejlepší nástroj vyhodnoceny daně z energetické daně, které mají velmi efektivní výběr daní, Není sice příliš významný na příjmové straně SR, ale to není ani ambicí této daně. Jediné negativní zjištění je pozvolna klesající výběr daní ve zkoumané časové řadě.

Jako druhý nástroj, dle tohoto hodnocení vyšla silniční daň, která nemá tolik efektivní výběr jako energetické daně, ale její inkaso je ze zkoumaných daní nejvyšší a jako jediná má stoupající trend ve výběru daní.

Nejméně efektivní se z ekonomického hlediska jeví poplatek za znečišťování ovzduší, u kterého jsou velmi vysoké administrativní náklady na jeho výběr, v časové řadě jeho výběr stále klesá a má zcela nejnižší inkaso.

Sociální hledisko zkoumalo vývoj cen dotčených komodit a jejich vztah ke spotřebě a dopad daných nástrojů na cenu pro domácnosti. V této oblasti byly především analyzovány energetické daně. Silniční daň a poplatek za znečišťování ovzduší byly hodnoceny shodně, protože ani jeden z těchto nástrojů nemá svým charakterem významný vliv na domácnosti.

Nejlépe byly v této oblasti ohodnoceny energetické daně, které mají u zemního plynu nulový dopad na domácnosti a u elektrické energie je dopad na cenu jen velmi malý. Jediný znatelný dopad je u pevných paliv, které ale i tak zůstávají stále nejlevější variantou tepelného využití.

Environmentální oblasti byly blíže zkoumány energetické daně, které byly ohodnoceny, že v oblasti životního prostředí takřka nepřispívají ke zlepšení stavu. Především je to způsobeno nastavením sazeb daní na jednotlivé komodity, které neodráží jejich skutečný vliv na životní prostředí. Stejným hodnocena byla silniční daň a poplatky za znečišťování ovzduší, které opět svým nastavením nemohou nijak ovlivnit stav životního prostředí.

U silniční daně je to způsobeno předmětem zdanění, které zcela ignoruje vyprodukované emise vozidlem a předmět daně je spíše nastaven jako vliv vozidla na dopravní silniční síť.

Poplatek za znečišťování ovzduší měl především neodpovídající sazby, které nemohly nijak výrazně ovlivnit produkci škodlivých látek. Zde je důležité upozornit, že dle nové legislativy by se aktuální hodnoty do roku 2020 měli navýšit takřka trojnásobně, což může v budoucnu změnit efektivnost toto nástroje. Podle dnes dostupných dat je tento nástroj neefektivní.

7 Diskuze

Ekologické daně a poplatky se jevily před rokem 2008 jako velmi perspektivní cesta, jak změnit daňovou soustavu s pozitivním ovlivněním oblasti životního prostředí, zaměstnanosti a ekonomického růstu. Na toto téma byla vypracována celá řada studií, které se touto daňovou reformou zabývaly a v souhrnu jí hodnotily kladně, ale ne vždy s jasným očekáváním.

Dopadem ekologické daňové reformy na domácnosti se ve své studii zabývá Beneš (2006). Ten uvádí, že by pro domácnosti měly nejvíce vzrůst náklady v případě, že jako zdroj k vytápění využívají hnědé uhlí nebo jiné tuhé palivo. S tímto výsledkem se ztotožňuji a v této práci jsou tyto výsledky znázorněny v tabulce č. 18 - Složení ceny energetických produktů pro rok 2015 za 1 MWh.

Dále autor zpochybňuje, jestli i přes toto zdražení tuhých paliv, bude mít tato skutečnost vliv na domácnosti, aby změnily způsob vytápění například pomocí plynu. S touto tezí se ztotožňuji. Jako hlavní příčinu považuji vstupní investici do změny způsobu vytápění a nedostatečné navýšení ceny pro hnědé uhlí, tak aby vytápění touto komoditou vyšlo v porovnání s plynem nákladněji. A především i proto, že ceny zemního plynu stoupají pro domácnosti nejrychleji ze všech zkoumaných komodit.

Tento ukazatel je v této práci vyčíslen v kapitole Dopad ekologických daní a poplatků na domácnosti. Jako další ukazatel, který tuto tezi potvrzuje, je vývoj spotřeby jednotlivých komodit, kdy největší propad zaznamenal také plyn a ne tuhá paliva, jak je zobrazeno v tabulce č. 17 - Složení ceny zemního plynu pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za MWh. Dané skutečnosti potvrzují jeden ze závěrů této práce tak, že momentální nastavení energetických daní nemůže ovlivnit spotřebitele tak, aby začal využívat šetrnější způsob vytápění.

Protože nastavení energetických daní považuji ve vztahu k životnímu prostředí za nevhodně zvolené, souhlasím s Pigou (2002), který uvádí jako určení daňového základu změřit každou jednotku škodlivé látky produkované při spotřebě. Tento přístup vede k obnově internalizace externalit, a především bude více do ceny energetických produktů zahrnut jejich dopad na životní prostředí. Tento přístup podporuje také větší využití moderních technologií.

Touto problematikou se také zabývá CENIA (2014b), která uvádí jako možnost snížit emise CO₂ pomocí změny palivového mixu v ČR a podpory nových

technologií, protože celkové agregované emise skleníkových plynů z energetiky neklesají, ale pouze kolísají ve vztahu k výrobě elektřiny a tepla v daném roce.

Tato zpráva dále potvrzuje potřebu revidovat předmět energetických daní, tak aby více zohledňoval dopad na životní prostředí. Tímto problémem se zabývá Piňková (2013), která považuje aktuální způsob zdanění za zastaralý a poukazuje na paradox, že vede k nižšímu zdanění u nejvíce znečišťujících paliv. V této práci dané tvrzení potvrzuje tabulka č. 19 - Porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO₂ pro rok 2015.

Autorka se zabývá revizí směrnice 2003/96/ES, která udává podklad pro energetické daně v Evropské unii. Dle návrhu, který je popsán, by emisní složka paliv vedla k nejvyššímu zdražení u hnědého uhlí a to až o 25 %, u zemního plynu uvádí pouze o 7 %. Podle mého názoru je takováto změna správná a s tímto návrhem se, v případě vhodně navrženými opatřeními pro sociálně slabé skupiny, ztotožňuji.

Opačný názor na zvyšování sazby, které by mělo vést ke snížení emisí škodlivých látek, zaujímá Řečka a Ščasný (2013). Ti dle výsledků z dynamického optimalizačního modelu MESSAGE ukazují, že i při zvýšení aktuálních poplatků na desetinásobek v roce 2021, není dostatečným ekonomickým impulsem pro znečišťovatele, aby je motivoval ke změně palivového mixu. Autoři uvádí jako efektivní způsob podporu obnovitelných zdrojů energie.

V rámci odborných publikací jsem se nesetkal pouze s názorem revize energetických daní, ale také revize například silniční daně nebo přímo zavedení nových ekologických daní.

Silniční daň, naproti jiným státům Evropské unie, které tuto daň také mají, nezohledňuje svou sazbou emisní vliv vozidla. Komparací těchto rozdílných systémů daní jsem se zabýval ve své bakalářské práci Komparace daňových systémů ve vybraných zemích EU (2013). V této práci porovnávám systém fungování daně z motorových vozidel u Německa, Švédska a Velké Británie, které nemají sice systém této daně zcela shodný, ale jako předmět daně všechny zmíněné státy vztahují k emisím CO₂. Dalším rozdílným aspektem je, že poplatníky v těchto státech jsou všichni občané vlastníci a využívající automobil.

Ohledně nových daní, o kterých se hovoří, lze zmínit například daň z letecké dopravy. V této otázce publikovaly článek například Dopravní noviny (2010), které

uvádí, že Německo, jež tuto daň přijalo, hodlá prosazovat, aby tato daň byla zavedena plošně v rámci Evropské unie.

Beneš (2006) v práci také hodnotí dopad na zaměstnanost, na kterou očekává pozitivní vliv v důsledku snížení nákladů práce. Ta v rámci této práce řešená není, protože ekologická daňová reforma, dle mého názoru, zatím neplní princip daňové neutrality. To je způsobeno tím, že energetické daně zdaleka nedosáhly původních očekávání z hlediska výnosů. Tento špatný předpoklad Ministerstva financí ČR, lze přisuzovat, buďto příliš optimistickým odhadům, nebo globální finanční krizi, která v období zavedení ekologických daní zasáhla světovou ekonomiku. Tato krize se celkově negativně zapsala do inkasa daní v české daňové soustavě.

Přestože si výběr ekologických daní nevedl dle očekávání a vykazoval tyto špatné výsledky, Ministerstvo financí ČR snížilo v roce 2009 sociální pojištění ze strany zaměstnavatele o 1 % a pro zaměstnance o 1,5 %. Toto snížení je možné hodnotit jako pozitivní ve vztahu k zaměstnanosti, ale z důvodu příliš nízkých výnosů ekologické daňové reformy nelze ekologické daně, dle mého názoru, s tímto spojovat.

Dalším důležitým rozměrem je dopad této reformy na sociálně slabé skupiny obyvatel a to především důchodce a nezaměstnané. Beneš (2006) zmiňuje otázku, jestli autoři navržené koncepce vzali v potaz nekonceptní přístup k dopadům internalizace externalit na sociálně slabší skupiny. S touto úvahou se ztotožňují, protože i v případě zachování daňové neutrality, která byla jedním z původních principů reformy, by se snížení zdanění práce nijak přímo nedotklo seniorů a nezaměstnaných. Podstatným faktem také zůstává, že tyto skupiny obyvatel také nemají prostředky na investici pro změnu substituce ve spotřebě energetických komodit.

Oblastí efektivnosti výběru daní a poplatků se zabývá Jílková (2006). Ta uvádí, že efektivnost poplatků a daní v oblasti životního prostředí ovlivňuje především fiskální výnosem, a u poplatků a daní s malým inkasem se tyto nástroje jeví jako neefektivní. S tímto závěrem souhlasím a v této práci jsem se tímto problémem zabýval v kapitole Administrativní náklady, kdy jako nejméně efektivní vyšel poplatek s nejmenším fiskálním výnosem. Zajímavé je porovnání efektivnosti výběru silniční daně a energetických daní, kde silniční daň dosahuje vyššího inkasa,

ale podstatně nižší efektivnosti. Tento výsledek přisuzuji systému nastavení výběru jednotlivé daně. U energetických daní je plátcem distributor, takže je počet plátců malý a snadno zpracovatelný. V případě silniční daně je plátcem majitel vozidla a těch je podstatně více, což způsobuje vyšší náklady na administraci a výběr.

Jílková (2006) dále porovnává efektivitu výběru daní a poplatků s průměrem daňové soustavy v ČR, který se pohybuje okolo 1,2 %. Podle výsledků obsažených v této práci, se jako jediný efektivní nástroj z hlediska administrativních nákladů jeví energetické daně.

Jílková (2006) také sama hodnotila poplatky za znečištění ovzduší z hlediska administrativních a vyvolaných nákladů. Autorka, stejně jako já v této práci, shledává z hlediska administrativních nákladů poplatky za znečištění ovzduší jako neefektivní. V oblasti vyvolaných nákladů vyhodnocuje náklady u poplatků za znečištění ovzduší kolem 32 %. Zajímavým výsledkem je poukázání na regresivní vztah tohoto ukazatele ke znečišťovateli. Firmy, které relativně více znečišťují, jsou z hlediska vyvolaných nákladů efektivnější.

Jako další ukazatel efektivnosti využívá mnoho autorů stav výší a poměr nedoplatek u jednotlivých daní. Finstrle (2011) uvádí ve své práci, že daňové nedoplatky v české daňové soustavě stoupají. Pokud provedu porovnání výsledků autora a výsledků této práce s tímto stanoviskem musím souhlasit. Autor uvádí nedoplatky v podílu k celkovému inkasu výší 18,8 % pro rok 2009. V tabulce č. 9 jsou zobrazeny nedoplatky v roce 2013 na 22,8 %.

V oblasti ekologických daní se nedoplatky zabývá Geislerová (2013), ta zkoumá nedoplatky u energetických daní v roce 2008 a 2009. Výsledky její práce zobrazují relativně vysoké meziroční rozdíly. V roce 2008 činily nedoplatky 14 mil. Kč a v roce 2009 byly pouze 6,5 mil. Kč. V porovnání se svými výsledky se jeví nedoplatky jako stabilní, a z hlediska tohoto ukazatele energetické daně, jako velice efektivní. Vyšší nedoplatek v roce 2008 přisuzuji faktoru, že to byl první rok zavedení těchto daní a všechny subjekty trhu nemusely být na tuto daň zcela připraveny.

Dostupnost materiálů a vstupních dat pro vypracování této práce je různorodá. Pro vypracování teoretické části je dostupnost publikací široká a to i v českém jazyce. Převážná část publikací je dostupná v Národní knihovně v Praze. Hlavní nevýhodou, kterou bych z této strany poznamenal, je skutečnost, že publikace

jsou dostupné pouze do studovny a byl jsem při vypracování této části práce omezen otevírací dobou NKP.

Pro vypracování praktické části, která dává podklady pro výsledky této práce, jsou takřka všechna vstupní data dostupná online na stránkách jednotlivých institucí. Přehlednost těchto stránek hodnotím vesměs kladně, s výjimkou MŽP, kde dle mého názoru, přehlednost publikací není vhodně zpracována.

Jako poslední bych zmínil problematiku vstupních dat z hlediska časových řad, kdy pro jednotlivé ukazatele končila dostupná data jinými roky. Toto je ovšem pochopitelné z hlediska rozdílnosti ve zpracování jednotlivých údajů.

8 Závěr

Výsledky této práce je potřeba zasadit do kontextu průběhu ekologické daňové reformy v ČR. Tato reforma je po první etapě ze tří, avšak po komparaci dnešního stavu s původním plánem se tato reforma podstatně odklonila svým průběhem. Výsledky práce proto zobrazují aktuální postavení jednotlivých nástrojů ve zvolených oblastech zkoumání, a to podle principů, zásad a stanovených cílů vybraných nástrojů ochrany životního prostředí.

Zkoumanými oblastmi dopadů jednotlivých nástrojů byly: ekonomická oblast, sociální oblast, a environmentální oblast. V ekonomické oblasti byly zvoleny ukazatele administrativních nákladů, daňové nedoplatky, vývoj inkasa a vliv na státní rozpočet.

V oblasti administrativních nákladů vyšly jako jediný efektivní nástroj energetické daně. Silniční daň má administrativní náklady nadprůměrné a poplatek za znečišťování ovzduší, lze hodnotit jako neefektivní. Nutné podotknout, že výsledky této analýzy se vztahují na rok 2008, a pro tento poplatek dnes již existuje nová legislativa.

Daňové nedoplatky vyšly u energetických daní jako velmi nízké a v této oblasti je tento nástroj velice efektivní, naopak u silniční daně byl tento ukazatel podprůměrně efektivní. Bohužel u poplatku za znečišťování ovzduší nejsou k nedoplatkům dostupné údaje.

Vývoj inkasa jednotlivých nástrojů se u jediné silniční daně jeví jako stabilní a má rostoucí trend. U zbylých dvou nástrojů inkaso klesá u poplatků ve zkoumaném období dokonce velmi výrazným způsobem.

Vliv na státní rozpočet nebyl u žádného z nástrojů shledán jako významný. Všechny zkoumané daně a poplatky se dají kategorizovat jako menší příjem SR, podstatnějším parametrem z hlediska ochrany životního prostředí je využití těchto výnosů, které ani jedna z daní nemá alokováno zpět do ŽP.

V sociální oblasti byly zvoleny ukazatelé výdajů domácností na energetické produkty, spotřeba domácností ve vztahu k těmto produktům a vzájemná korelace těchto ukazatelů. Dále byl zkoumán dopad ekologických daní a poplatků na domácnosti.

U výdajů a spotřeby domácností v oblasti energetiky byly definovány jasné trendy, které jsou u spotřeby klesající a u výdajů stoupající. Výsledky se liší dle energetických komodit. Vzájemnou korelací těchto údajů je vztah těchto dvou veličin, který je negativní. To znamená, že při růstu jedné veličiny druhá klesá. Tento výsledek poukazuje na skutečnost, že i při navýšení cen energetických produktů dochází ke snížení spotřeby domácností. Což je dobrý předpoklad pro efektivnost ekonomických nástrojů, mezi které se daně a poplatky řadí.

Při zkoumání dopadu vybraných nástrojů na domácnosti byl vyčíslen podíl sazby ekologické daně na celkové ceně pro domácnosti. Z těchto výsledků vyplývá, že u elektrické energie je dopad na cenu zcela zanedbatelný, zatímco u hnědého uhlí dopad činí přibližně 5,2 %, což může mít měřitelný negativní dopad na sociálně slabé domácnosti. Zemní plyn je, dle platné legislativy pro domácí využívání, zcela osvobozen od daně.

Silniční daň a poplatek za znečišťování ovzduší byly hodnoceny shodně a to tak, že jejich fungování nemá na domácnosti takřka žádný vliv.

V environmentální oblasti byly vybrané nástroje zkoumány z pohledu, zda jejich existence ovlivňuje dopad na životní prostředí a plní tím tak jednu ze svých hlavních funkcí.

U energetických daní byly porovnávány energetické suroviny z hlediska produkce CO₂. Výsledkem této analýzy je obrázek č. 14, který zobrazuje, že pokud vztáhneme vyšší sazby k emisnímu faktoru každé komodity, je nastavení těchto daní

nesmyslné a nijak neodráží produkci CO₂. Z těchto výsledků, lze konstatovat, že základní nastavení tohoto nástroje ve vztahu k životnímu prostředí selhává.

Stejně tomu je i u silniční daně, u které je ve výsledcích popsán jen mechanismus jejího vyměřování, který sám o sobě zkoumá více vliv automobilu na silniční síť, než jeho emisní potenciál.

Výsledky v této oblasti u poplatku za znečištění ovzduší jsou zaměřeny spíše na nový systém, dle aktuální legislativy. Ten se jeví, na rozdíl od starého, jako slibný, ale k jeho analýze si musíme počkat až na výsledky po roce 2021.

Výsledkem souhrnného hodnocení jsou nástroje známkovány, dle mého subjektivního hodnocení, které vychází z výše zmíněných analýz. Výstupem tohoto hodnocení je, že energetické daně nejlépe plní své funkce z hlediska principů nástrojů určených na ochranu životního prostředí. Nejhůře v tomto hodnocení vyšel poplatek za znečištění, dle staré legislativy.

Jsem přesvědčen, že v rámci této diplomové práce byly naplněny stanovené cíle a výsledky práce podávají detailní popis vybraných nástrojů k ochraně životního prostředí s popisem jejich mechanismu fungování a implementace.

V oblasti cílů zabývajících se analýzou dopadů na ekonomickou, sociální a environmentální oblast byla provedena řada zkoumání, které dokládají vliv vybraných nástrojů na dané oblasti a to především v porovnání s principy a zásadami nástrojů na ochranu životního prostředí jako takovými.

Přínos této práce považuji především v komplexní analýze zkoumaných ekologických daní a poplatků ve zvolených oblastech, které se kryjí s principy trvale udržitelného rozvoje. Zvolené analýzy vybraných nástrojů podávají přehled o aktuálním stavu a trendech v podmínkách ekologické daňové reformy ČR.

Výsledky této práce mohou sloužit, jako přehled funkčnosti ekologických daní a poplatků ve zkoumaných oblastech po první etapě ekologické daňové reformy, případně jako podmět, pro optimalizaci vybraných nástrojů životního prostředí, tak aby lépe plnili svou funkci, kterou dle výsledků práce ne vždy zcela zvládají.

9 Zdroje

KNIHY

BENEŠ M., 2006: *Analýza koncepce ekologické daňové reformy: studie*. A plus, Praha, ISBN 80-902514-9-8.

COASE R., 2009: *Market failure and planning by contract for sustainable development*. New York, ISBN 978-0-203-83017-8.

DALES J., 2002: *Pollution, property & prices: an essay in policy-making and economics*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, ISBN 1840648422.

FINSTRLE T., 2011: *Diplomová práce Vývoj zdanění spotřebními a ekologickými daněmi*. Nepublikováno, Dep.: Registr kvalifikačních prací CZU.

FRANKE W. a WICKE L., 1991: *Umweltökonomie: eine praxisorientierte Einführung*. 3., überarb., erw. und aktualisierte Aufl. München: Vahlen, ISBN 3800615215.

GEISLEROVÁ J., 2013: *Diplomová práce Ekologické daně a jejich význam pro ochranu životního prostředí*. Nepublikováno, Dep.: Registr kvalifikačních prací CZU.

GRÚŇ Ľ., 2006: *Finanční právo a jeho instituty*. Linde, Praha, ISBN 8072016202.

HAMERNÍKOVÁ B., 1996: *Veřejné finance*. Victoria Publishing, Praha, ISBN 8071870501.

HENDL J., 2009: *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. Portál, Praha, ISBN 9788073674823.

JÍLKOVÁ J., 2003: *Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu*. IREAS, Praha, ISBN 80-86684-04-0.

JÍLKOVÁ J., 2006: *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. Eurolex Bohemia, Praha, ISBN 80-7379-002-5.

KADAVÝ O., 2013: *Bakalářská práce Komparace daňových systému ve vybraných zemích EU.* Nepublikováno, Dep.: Registr kvalifikačních prací CZU.

KLOZ M., 1993: *Ekonomické nástroje pro trvale udržitelný rozvoj České republiky: Závěrečná zpráva o řešení projektu v roce 1993.* Centrum Univerzity Karlovy pro otázky životního prostředí, Praha, ISBN 80-7066-829-6.

KUBÁTOVÁ K., 2010: *Daňová teorie a politika.* Wolters Kluwer Česká republika, Praha, ISBN 9788073575748.

KUBÁTOVÁ K. a VÍTEK L., 1997: *Daňová politika: teorie a praxe.* Codex, Praha, ISBN 808596323x.

MOLDAN B., 1997: *Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí: situace v České republice.* Karolinum, Praha, ISBN 8071844349.

NĚMCOVÁ P. a KOTECKÝ V., 2008: *Ekologická daňová reforma: impuls pro modernizaci ekonomiky.* Hnutí Duha, Brno, ISBN 978-80-86834-25-2.

PIGOU A., 2002: *The economics of welfare.* NJ: Transaction Pub., New Brunswick, ISBN 0765807394.

PINDUR I., 2014: *Diplomová práce Administrativní náklady silniční daně.* Nepublikováno, Dep.: Katalog vysokoškolských prací MENDELU Brno.

PIŇKOVÁ L., 2013: *Diplomová práce Analýza vlivu revize směrnice 2003/96/ES o zdanění energetických produktů na trhu s teplem v ČR.* Nepublikováno, Dep.: Databáze kvalifikačních prací VŠE.

PUDIL P., 2004: *Zdanění a efektivnost.* Eurolex Bohemia, Praha ISBN 8086861074.

SVÁTKOVÁ S., 2009: *Spotřební a ekologické daně v České republice.* Wolters Kluwer ČR, Praha, ISBN 9788073574437.

ŠAUER P., 1997: *Úvod do ekonomiky životního prostředí.* Vysoká škola ekonomická, Praha, ISBN 80-7079-548-4.

ŠAUER P., 2008: *Základy ekonomiky životního prostředí.* Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře, Praha, ISBN 9788086709130.

ŠIROKÝ J., 2008: *Daňové teorie: s praktickou aplikací.* C.H. Beck, Praha, ISBN 9788074000058.

ŠKOPÁN M., 2007: *Recycling 2007: Možnosti a perspektivy recyklace stavebních odpadů jako zdroje.* Vysoké učení technické v Brně, Brno.

ŠTĚPÁNEK Z., 1999: *Ekonomika a životní prostředí.* Univerzita J.E. Purkyně, Ústí nad Labem, ISBN 8070442689.

VITURKA M., 2005: *Environmentální ekonomie: distanční studijní opora.* Masarykova univerzita v Brně, Brno, ISBN 80-210-3654-0.

ČASOPISI A PERIODIKA

ZIMMERMANOVÁ J. a KORBA K., 2008: *Ekologická daňová reforma a přípravy nových daňových zákonů.* PRO-ENERGY, 1/2008: s. 50-51.

GOLUSIN M. a MUNITLAK IVANOVIC O., 2011: *Kyoto Protocol implementation in Serbia as precognition of sustainable energetic and economic development.* Energy Policy, vol. 39, issue 5: s. 2800-2807.

PATUELLI R., NIJKAMP P. a PELS E., 2005: *Environmental tax reform and the double dividend: A meta-analytical performance assessment.* Ecological Economics. vol. 55, issue 4: s. 564-583.

BOS UET B., 2000: *Environmental tax reform: does it work? A survey of the empirical evidence.* Ecological Economics. vol. 34, issue 1: s. 19-32.

GIMÉNEZ E. a RODRÍGUEZ M., 2010: *Reevaluating the first and the second dividends of environmental tax reforms.* Energy Policy. vol. 38, issue 11: s. 6654-6661.

GOLUSIN a kol., 2013: *Environmental taxation in the European Union - Analysis, challenges, and the future.* Journal of Renewable and Sustainable Energy, vol. 5, issue 4: s. 043129.

GOLUSIN M. a MUNITLAK IVANOVIĆ O., 2009: *Definition, characteristics and state of the indicators of sustainable development in countries of Southeastern Europe.* Agriculture, Ecosystems & Environment, vol. 130, issue 1-2, s. 67-74.

INTERNETOVÉ ZDROJE

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY, 2014: *Výroční zprávy 2008 – 2013.*

Celní správa České republiky, online:

<https://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Stranky/vyrocnizpravy.aspx>, cit. 1.4.2015.

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY, 2015: *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny.* Celní správa České republiky, online:

<https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/ekodane.aspx>, cit. 20.3.2015.

ČESKÁ INFORMAČNÍ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, 2014a:

Statistické ročenky životního prostředí ČR 2009 – 2013. Česká informační agentura životního prostředí, online: <http://www1.cenia.cz/www/publikace-cenia>, cit. 25.3.2015.

ČESKÁ INFORMAČNÍ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, 2014b:

Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2013. Česká informační agentura životního prostředí, online: <http://www1.cenia.cz/www/publikace-cenia>, cit. 25.3.2015

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2014a: *Statistická ročenka 2014.* Český

statistický úřad, online: https://www.czso.cz/csu/czso/320198-14-r_2014-1600, cit. 5.4.2015.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2014b: *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů.* Český statistický úřad, online: <https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-domacnosti-podle-postaveni-osoby-v-cele-podle-velikosti-obce-prijmova-pasma-regiony-soudrznosti-2013-00ea4veuh6>, cit. 5.4.2015.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2015: *Veřejné databáze*. Český statistický úřad, online: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp?vo=tabulka>, cit. 14.4.2015

DOPRAVNÍ NOVINY, 2010: *Německo chce daň z letecké dopravy v celé unii*. Dopravní noviny, onlin: <http://www.dnoviny.cz/letecka-doprava/nemecko-chce-dan-z-letecke-dopravy-vcele-unii>, cit. 16.5.2015.

EUROSTAT, 2015: *Environmental tax statistics*. Eurostat, online: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Environmental_tax_statistics, cit. 10.5.2015.

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY, 2014: *Výroční zprávy 2008 – 2013*. Finanční správa České republiky, online: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/financni-sprava-cr/vyrocnizpravy-a-souvisejici-dokumenty/2013>, cit. 8.4.2015.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2014a: *Zpráva o činnosti Finanční správy ČR a Celní správy ČR v roce 2008 - 2013*. Ministerstvo financí České republiky, online: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-statistika>, cit. 4.4.2015.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2014b: *Informace o činnosti Celní správy ČR za rok 2008 - 2013*. Ministerstvo financí České republiky, online: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-statistika>, cit. 4.4.2015.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, 2013: *Principy harmonogramu ekologické daňové reformy*. Ministerstvo životního prostředí, online: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/edr/\\$FILE/OEDN-Koncepce-20130913.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/edr/$FILE/OEDN-Koncepce-20130913.pdf), cit. 12.3.2015.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, 2015: *Ekologická daňová reforma*. Ministerstvo životního prostředí, online: <http://www.mzp.cz/cz/edr>, cit. 12.3.2015.

NERUDOVÁ D., 2007: *Daně k ochraně životního prostředí v Evropské unii a České republice*. Daňáři online, online: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d2663v3429-dane-k-ochrane-zivotniho-prostredi-v-evropske-unii-a-ceske-republice/>, cit. 25.3.2015.

OECD, 2005: *Glossary of statistcal*. OECD, online: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6437>, cit. 29.3.2015.

PAVEL J., 2009: *Ex post analýza administrativních nákladů energetických daní.*

Vysoká škola ekonomická, online:

http://kvf.vse.cz/storage/1239727790_sb_pavel.pdf , cit. 22.3.2015.

RAČKA L. a ŠČASNÝ M., 2013: *Analýza dopadů regulace v českém elektroenergetickém systému – aplikace dynamického lineárního modelu Message.*

Vysoká škola ekonomická v Praze, online:

<http://www.vse.cz/polek/abstrakt.php3?IDcl=897>, cit. 18.4 2015

TECHNICKÉ ZAŘÍZENÍ BUDOV, 2015: *Ceny paliv a energií.* Technické zařízení budov, online: <http://www.tzb-info.cz/ceny-paliv-a-energi>, cit. 12.4.2015.

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

Zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, v platném znění

Zákon č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích, v platném znění

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů

Zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, v platném znění

Nařízení vlády 484/2006 Sb., o výši časových poplatků a o výši sazeb mýtného za užívání určených pozemních komunikací, v platném znění

Vyhláška č. 527/2006 Sb., o užívání zpoplatněných pozemních komunikací, v platném znění

Zákony č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v platném znění

Zákona č. 201/2012 Sb. O ochraně ovzduší, v platném znění

Předpis č. 480/2012 Sb., vyhláška o energetickém auditu a energetickém posudku, v platném znění

Vlády předpis č. 240/2014 Sb., o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném, v platném znění

Směrnice č. 92/81/EHS

Směrnice č. 92/82/EHS

Směrnice č. 2003/96 ES

Směrnice č. 2004/74/ES

10 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Výběr energetických daní v tis. za období 2008 – 2014	45
Tabulka č. 2 – Výběr silniční daně v tis. Kč za období 2008 – 2014.....	46
Tabulka č. 3 - Sazba za znečišťující látky dle zákona 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší	51
Tabulka č. 4 - Inkaso poplatku za znečišťování v tis. Kč za období 2007 - 2013	52
Tabulka č. 5 – Sazba poplatku za užívání dálnic pro rok 2015.....	53
Tabulka č. 6 - Přehled sazeb mýtného v ČR od 1.1 2015 v Kč / Km	54
Tabulka č. 7 – Přehled pracovníků Celní správy s ohledem na energetické daně v roce 2008	57
Tabulka č. 8 – Přehled pracovníků Finanční správy s ohledem na silniční daň v roce 2008.	58
Tabulka č. 9 – Daňové nedoplatky v roce 2013.....	60
Tabulka č. 10 – Analýza výběru daně, dle absolutního výběru v letech 2007 - 2014.....	61
Tabulka č. 11 - Struktura inkasa ekologických daní a poplatků v roce 2008 a 2013.....	62
Tabulka č. 12 – Spotřeba energetických produktů v domácnostech 2006 - 2013.....	65
Tabulka č. 13 - Výdaje průměrné domácnosti na energetické komodity v Kč za rok 2006 až 2013	65
Tabulka č. 14 - Korelační koeficient výdajů a spotřeby domácností na energetické produkty	66
Tabulka č. 15 - Složení ceny elektrické energie pro domácnosti.....	67
Tabulka č. 16 - Složení ceny hnědého uhlí pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za tunu	69
Tabulka č. 17 - Složení ceny zemního plynu pro domácnosti	71
Tabulka č. 18 - Složení ceny energetických produktů pro rok 2015 za 1 MWh.....	72
Tabulka č. 19 - Porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO2 pro rok 2015...	74
Tabulka č 20 - Výsledky hodnocení ekologických daní a poplatků v ČR	77

11 Seznam obrázků

1	Úvod.....	12
2	Cíle.....	14
3	Metodika	15
4	Literární rešerše	18
	Obrázek č. 1 – Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí	19
5	Ekologické daně a poplatky v ČR.....	41
6	Analýza ekologických daní a poplatků v ČR.....	55
	Obrázek č. 2 – Vzorec pro výpočet administrativních nákladů přepočteného pracovníka	57
	Obrázek č. 3 - Výpočet administrativních nákladů energetické daně	58
	Obrázek č. 4 - Výpočet administrativních nákladů silniční daně.....	59
	Obrázek č. 5 - Vzorec pro výpočet absolutního přírůstku	60
	Obrázek č. 6 - Podíl inkasa ekologických daní na daňové soustavě ČR v roce 2008.....	62
	Obrázek č. 7 - Struktura inkasa ekologických daní a poplatků v roce 2008.....	64
	Obrázek č. 8 – Pearsonův korelační koeficient.....	66
	Obrázek č. 9 – Graf složení ceny elektrické energie pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za MWh.....	68
	Obrázek č. 10 – Graf složení ceny hnědého uhlí pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za tunu.....	70
	Obrázek č. 11 – Graf složení ceny zemního plynu pro domácnosti v letech 2007, 2008 a 2015 za MWh.....	71
	Obrázek č. 12 Vývoj agregovaných emisí skleníkových plynů v sektorovém členění [Mt CO2 ekv.], 1990–2012.....	73
	Obrázek č. 13 – Struktura emisí skleníkových plynů dle hlavních kategorií zdrojů, bez sektoru LULCF v % za rok 2012.....	74
	Obrázek č. 14 – Graf porovnání energetických surovin z hlediska produkce CO2 pro rok 2015 a výhřevnosti paliv	75

12 Přílohy

Příloha č. 1 – Minimální sazby, dle směrnice č. 2003/96/ES platná od roku 2010

Minimální sazby, dle směrnice č. 2003/96/ES platná od roku 2010		
Palivo	Sazba	
	neobchodní	u podniků
Benzín olovnatý (1 000 litrů)		
pohonné hmoty	421 EUR	
Benzín bezolovnatý (1 000 litrů)		
pohonné hmoty	359 EUR	
Nafta (1 000 litrů)		
pohonné hmoty	330 EUR	21 EUR
topné účely	21 EUR	
Petrolej (1 000 litrů)		
pohonné hmoty	330 EUR	21 EUR
topné účely	0 EUR	
LPG (1 000 kilogramů)		
pohonné hmoty	125 EUR	41 EUR
topné účely	0 EUR	
Zemní plyn (gigajoule)		
pohonné hmoty	2,6 EUR	0,15 EUR
topné účely	0,3 EUR	
Těžké topné oleje (1 000 litrů)		
topné účely	15 EUR	
Uhlí a koks (1 000 kilogramů)		
topné účely	0,3 EUR	0,15 EUR
Elektřina (MWh)		
topné účely	1 EUR	0,5 EUR

Zdroj: směrnice č. 2003/96/ES, vlastní zpracování

Příloha č. 2 - Předmět a sazby energetické daně dle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Předmět a sazby energetické daně dle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů				
Palivo	Nomenklatura	Sazba		Jednotka
Elektrina	2716	28,30 Kč		MWh
Tuhá paliva				
Černé uhlí	2701	8,50 Kč		GJ
Hnědé uhlí	2702	8,50 Kč		GJ
Koks	2704	8,50 Kč		GJ
Černouhelný, hnědouhelný a jiný dehet	2706	8,50 Kč		GJ
Smola a smolný koks z černouhelného dehtu	2708	8,50 Kč		GJ
Ropný koks	2713	8,50 Kč		GJ
Asfaltové tmely nebo jiné živičné tmely	2715	8,50 Kč		GJ
Zemní plyn a některé další plyny				
Ostatní plyny	2711 29	264,80 Kč		GJ
Svítiplyn	2705	264,80 Kč		GJ
Zemní plyn	2711 11	68,40 Kč	30,60 Kč	GJ
Zemní plyn	2711 21	68,40 Kč	30,60 Kč	GJ

Zdroj: zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, vlastní zpracování

Příloha č. 3 - Přehled sazeb silniční daně, dle zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční

Objem motoru	Roční sazba daně
do 800cm ³	1.200Kč
nad 800 cm ³ do 1.250cm ³	1.800Kč
nad 1.250cm ³ do 1.500cm ³	2.400Kč
nad 1.500cm ³ do 2.000cm ³	3.000Kč
nad 2.000cm ³ do 3.000cm ³	3.600Kč
nad 3.000cm ³	4.200Kč

Počet náprava	Hmotnost v tunách	Roční sazba daně v Kč	Počet náprava	Hmotnost v tunách	Roční sazba daně v Kč
1 náprava	do 1	1.800	3 nápravy	do 1	1.800
	nad 1 do 2	2.700		nad 1 do 3,5	2.400
	nad 2 do 3,5	3.900		nad 3,5 do 6	3.600
	nad 3,5 do 5	5.400		nad 6 do 8,5	6.000
	nad 5 do 6,5	6.900		nad 8,5 do 11	7.200
	nad 6,5 do 8	8.400		nad 11 do 13	8.400
	nad 8	9.600		nad 13 do 15	10.500
2 náprava	do 1	1.800	3 nápravy	nad 15 do 17	13.200
	nad 1 do 2	2.400		nad 17 do 19	15.900
	nad 2 do 3,5	3.600		nad 19 do 21	17.400
	nad 3,5 do 5	4.800		nad 21 do 23	21.300
	nad 5 do 6,5	6.000		nad 23 do 26	27.300
	nad 6,5 do 8	7.200		nad 26 do 31	36.600
	nad 8 do 9,5	8.400		nad 31 do 36	43.500
	nad 9,5 do 11	9.600	nad 36	50.400	
	nad 11 do 12	10.800	4 nápravy a více	do 18	8.400
	nad 12 do 13	12.600		nad 18 do 21	10.500
	nad 13 do 14	14.700		nad 21 do 23	14.100
	nad 14 do 15	16.500		nad 23 do 25	17.700
	nad 15 do 18	23.700		nad 25 do 27	22.200
	nad 18 do 21	29.100		nad 27 do 29	28.200
nad 21 do 24	35.100	nad 29 do 32		33.300	
nad 24 do 27	40.500	nad 32 do 36	39.300		
nad 27	46.200	nad 36	44.100		

Zdroj: zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, vlastní zpracování

Příloha č. 4 - Poplatky a daně v ČR související s ochranou ŽP

Poplatky a daně v ČR související s ochranou ŽP					
Oblast ŽP	Název nástroje	Rok zavedení	Příjemce	Správce	Právní zakotvení
Voda	poplatek za odebrané množství podzemní vod	1980	50 % SFŽP ČR, 50 % rozpočet kraje	ČIŽP, celní úřady	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů
	poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových	1966	SFŽP ČR	ČIŽP, celní úřad	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů
	poplatek za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních	2002	Obec	Obec	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů
	platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí	1962	Správce vodního toku	Správce vodního toku	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů
Odpady	poplatky za uložení odpadů	1992	Základní složka - obec, riziková složka - SFŽP	Obec a krajský úřad; celní úřady	Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů
	místní poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů	2002	Obec	Obec	Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích
	úhrada za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů	2003	Obec	Obec	Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů
	poplatek za komunální odpad	2002	Obec	Obec	Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů

	poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků	2004	SFŽP ČR	Obec s rozšířenou působností	Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů
	registrační a evidenční poplatky dle zákona o obalech	2002	SFŽP ČR	SFŽP ČR	Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů
	odvod na jaderný účet	1997	Správa úložišť radioaktivních odpadů	Správa úložišť radioaktivních odpadů	Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření
Management přírodních zdrojů	poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum	1992	Obec	Obec	Zákon ČNR č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřad
	úhrada z dobývacího prostoru	1991	Obec	Báňský úřad	Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
	úhrada z vydobytých nerostů na výhradních ložiskách nebo vyhrazených nerostů po jejich úpravě a zušlechtě	1991	25 % SR, 75 % Obec	Báňský úřad	Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
	odvod za kácení dřevin pro výstavbu	1992	SFŽP ČR, obec	SFŽP ČR, obec	Zákon ČNR č. 114/1992, o ochraně přírody a krajiny
Půdní management	odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu – za trvalé a dočasné odnětí	1996	10 % obec, 15 % SFŽP, 75 % SR	orgán státní správy na úseku ZPF, celní úřad	Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
	poplatek za odnětí dle lesního zákona – trvalé a dočasné odnětí	1996	40 % obec, 60 % SFŽP ČR	orgán státní správy lesů, celní úřad	Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákon
znečišťování ovzduší, změna klimatu, energetická efektivnost, doprava	daň ze zemního plynu a některých dalších plyn	2008	Státní rozpočet	Celní orgány	Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
	daň z pevných paliv	2008	Státní rozpočet	Celní orgány	Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

daň z elektřiny	2008	Státní rozpočet	Celní orgány	Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
spotřební daň z minerálních olejů	1993	90,9 % Státní rozpočet, 9,1 % SFDI ČR	Celní orgány	Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních
poplatek za užívání dálnic	1995	SFDI ČR	SFDI ČR	Zákon č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích
Mýtné	2007	SFDI ČR	Ministerstvo dopravy	Nářízení vlády předpis č. 240/2014 Sb., o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném
silniční daň	1993	SFDI ČR	Finanční úřad	Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční
poplatek za znečištění ovzduší	1967	SFŽP ČR	Krajské úřady	Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
poplatky za výrobu a dovoz regulovaných látek a výrobků, které je obsahují	1993	SFŽP ČR	ČIŽP, SFŽP ČR	Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu Země

Zdroj: Cenia, Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí, 2015, vlastní zpracování